

ÅRSRAPPORT

2018

JURK

Juridisk rådgivning for kvinner

FORORD

Denne rapporten gir en oversikt over Juridisk rådgivning for kvinner sin virksomhet i 2018.

Målet med rapporten er å gi interesserte innsyn i JURKs aktiviteter, økonomi, statistikk og generell drift.

Takk til alle ansatte, samarbeidspartnere og økonomiske bidragsyttere som har muliggjort JURKs arbeid i 2018.

Oslo, april 2019

Frøydis Patursson

daglig leder

Årsrapporten er skrevet av Frøydis Patursson og Ingeborg Fjeldstad på bakgrunn av innspill fra alle ansatte (se bak).

INNHOLDSFORTEGNELSE

<u>1. HISTORIKK OG OVERORDNEDE MÅLSETTINGER .....</u>	<u>5</u>
1.1 HISTORIKK.....	5
1.2 STRATEGISKE FØRINGER FOR JURKS ARBEID 2014-2018	5
<u>2. DRIFT OG ORGANISERING.....</u>	<u>6</u>
2.1 JURKS ORGANISASJONSSTRUKTUR.....	6
2.2 NORGES KVINNELOBBY.....	9
2.3 DRIFT	9
2.4 OPPLÆRING OG KOMPETANSEUTVIKLING AV MEDARBEIDERE.....	11
2.5 INTERN PLANLEGGING OG EVALUERING.....	11
2.6 ARBEIDSMETODE: SAMARBEID OG DIALOG	12
<u>3. PROFILERING OG SYNLIGHET .....</u>	<u>15</u>
3.1 JURK I MEDIA.....	15
3.2 DEBATTER, INNLEDNINGER, ETC.	18
3.3 HJEMMESIDE OG SOSIALE MEDIER	21
3.4 BLOGGEN	21
3.5 STANDS, ARRANGEMENTER OG MARKERINGER.....	22
<u>4. SAKSBEHANDLING .....</u>	<u>24</u>
4.1 OVERSIKT.....	24
4.2 ANTALL BEHANDLEDE SAKER	25
4.3 PARTSREPRESENTASJON.....	27
4.4 SAKSBEHANDLINGSOMRÅDER OG TENDENSER VI SER I 2018.....	28
<u>5. VÅRE KLIENTER.....</u>	<u>41</u>
5.4 FYLLER JURK ET UDEKKET BEHOV FOR RETTSHJELP?	51
<u>6. RETTIGHETSINFORMASJON .....</u>	<u>52</u>
<u>7. RETTSPOLITISK ARBEID .....</u>	<u>59</u>
6.1 RAPPORTER	59
7.2 HØRINGER/INNSPILL TIL OFFENTLIGE UTVALG.....	60
7.3 FNS MENNESKERETTIGHETSKONVENSJONER.....	61
7.4 RETTSPOLITISKE PROSJEKTER.....	62
<u>8. INTERNASJONALT ARBEID.....</u>	<u>65</u>

9.	<u>ØKONOMI</u>	66
9.1	ÅRSREGNSKAP FOR 2018	66

1. Historikk og overordnede målsettinger

1.1 Historikk

Juridisk rådgivning for kvinner (JURK) ble stiftet i 1974. Oppstarten var resultat av et forskningsprosjekt som avdekket at kvinner hadde stor mangel på kunnskap om rettighetene sine. De kvinnene som hadde slik kunnskap, hadde dessuten vanskeligheter med å nyttiggjøre seg av den, altså å hevde sin rett. JURKs formål den gang var den samme som vi har i dag: å arbeide for å bedre kvinners rettsstilling. Utover 70-tallet kom en del avkjønnet lovgivning, der menn mistet særfortrinn. Eksempler på dette er odelsloven og navneloven. Likestillingsloven kom i 1978 og FNs Kvinnekonvensjon (CEDAW) trådte i kraft i 1982.

Til tross for at det i dag er formell likestilling gjennom lov, opplever vi i JURK at kvinner fortsatt kommer dårligere ut enn menn på flere områder. Det er store forskjeller mellom det å ha rett og få rett, og formelt kjønnsnøytrale rettsregler fører ikke nødvendigvis til reell likestilling.

Gjennom saksbehandlingen vår erfarer vi at kvinnelige innsatte soner under langt dårligere forhold enn de mannlige. Kvinner i midlertidige stillinger er mer utsatte for diskriminering enn sine mannlige kolleger på grunn av fravær i forbindelse med fødsel og permisjon. Vi ser dessuten at kvinner ofte kommer dårligere ut etter endt samboerskap enn menn. Etter vår erfaring skyldes dette ofte manglende kunnskap om at samboerforhold ikke er rettslig regulert, samtidig som at tradisjonelle kjønnsrollemønstre bidrar til at kvinner bruker inntektene sine på løpende utgifter, mens menn betaler ned på boliglån. I tillegg opplever vi at menn gjennomgående har bedre rettskunnskap enn kvinner. I praksis viser det seg at kvinner i mindre grad enn menn benytter seg av det tradisjonelle rettsapparatet, uten at vi i dag har nok kunnskap om hvorfor det er slik. Dette gjelder spesielt enkelte grupper som f.eks. kvinner med minoritetsbakgrunn og kvinner utsatt for vold. JURKs oppsøkende arbeid rettet mot disse gruppene er derfor svært viktig. På bakgrunn av dette mener vi at JURKs arbeid bidrar til at en utsatt gruppe bedre settes i stand til å hevde sin rett.

JURKs virksomhet er delt mellom saksbehandling, rettsinformasjon, rettspolitisk arbeid og oppsøkende virksomhet.

1.2 Strategiske føringer for JURKs arbeid 2014-2018

JURKs formål og virksomhet handler om å sørge for at flest mulig kvinner får oppfylt sine grunnleggende menneskerettigheter. Vår visjon er at alle kvinner er bevisste sin rettsstilling og at likestilling praktiseres. Måten vi ønsker å nå vår visjon på er å gi tilpasset hjelp til selvhjelp for kvinner i hele landet med udekket rettshjelpsbehov. Vi gjør dette gjennom

oppsøkende virksomhet, rettighetsinformasjon, rettspolitisk påvirkning og bistand i konkrete saker.

De følgende fire overordnede prioriterte områdene er en rettesnor for JURK sitt arbeid i strategiperioden 2014-2018:

- Kvinner og integrering
- Kvinner og arbeidslivet
- Kvinner og vold
- Kvinner og økonomisk selvstendighet

Denne prioriteringen betyr at JURK må:

- gi relevant og god rettsinformasjon
- finne gode måter å nå målgruppene på
- gi best mulig oppfølging til klienter som har juridiske problemer innen disse områdene
- kommunisere tydelig utad at vi jobber med dette
- være aktive rettspolitisk og rapportere om endringer på feltet

JURKs styre har i samarbeid med en gruppe nåværende og tidligere ansatte utarbeidet en ny strategi som vil gjelde i årene 2019-2023. De overordnede prioriterte områdene vil være de samme som tidligere. Ny strategi kan leses på våre nettsider.

2. Drift og organisering

Kort om Jusshuset

I januar 2016 flyttet JURK inn i Jusshuset i Skippergata 23. Vi deler huset med Jussbuss og Gatejuristen. Vi har siden flyttingen hatt en formidabel økning i antall klienter og saker, og har god grunn til å tro at den nye plasseringen vår er en medvirkende årsak til dette. Skippergata 23 ligger sentralt plassert i Oslo sentrum, nær de aller fleste former for offentlig transport og lett å finne fra Karl Johans gate.

2.1 JURKs organisasjonsstruktur

Studentrettshjelpstiltak

JURK er et studentrettshjelpstiltak. Alle JURKs saksbehandlere er jusstudenter og vi er tilknyttet Det juridisk fakultet ved Universitet i Oslo.

JURK blir drevet med dispensasjon fra advokatmonopolet. Vi følger de advokatetiske reglene så langt de passer.

Medlemsforening

JURK valgte høsten 2011 å endre sin organisasjonsstruktur, og innførte generalforsamling som øverste organ og et eksternt styre som skal ha ansvar for en del overordnede oppgaver. Alle ansatte er stemmeberettigede på generalforsamlingen. Etter en vedtektsendring høsten 2018, kom vi til at andre kan melde seg inn som støttemedlemmer, men da uten formelle rettigheter i foreningen.

Generalforsamling

Generalforsamlingens oppgaver er blant annet å velge styremedlemmer, vedta vedtektsendringer og behandle budsjett og regnskap. Generalforsamling holdes i mai og i november.

Styret

Styret har blant annet ansvar for lønns- og ansettelsesvilkår for daglig leder, å behandle budsjett og regnskap, å fastsette strategi for virksomheten, samt å være rådgivende organ for daglig leder. Flere av styremedlemmene har også et særlig ansvar for å bistå i opplæringen av nye saksbehandlere, enten generell opplæring for alle nyansatte eller mer spesiell opplæring i saksbehandlingsgruppene.

Fellesmøtet

Fellesmøtet (FM) fatter vedtak i prinsipielt viktige saker for JURK som faller utenfor styrets oppgaver. Organet har delegasjonsadgang til andre i organisasjonen. Alle ansatte har møteplikt på fellesmøtet. Fellesmøtet avholdes hver fjerde uke.

Daglig leder

Daglig leder har ansvar for den daglige driften og utviklingen av JURK. Dette innebærer personal- og økonomiansvar, arbeid med utadrettet virksomheten, samt diverse administrativt arbeid. Daglig leder arbeider fulltid, og er ansatt for en periode på tre år med mulighet for forlengelse.

Fagrådgiver

JURK mottar prosjektmidler fra IMDI til vårt prosjekt «Jussambassadørene». Da dette er et stort prosjekt er vi avhengige av å ha en fulltidsansatt med hovedansvar for prosjektet. Midlene brukes derfor til å dekke inn en forholdsmessig del av lønnsutgiftene til JURKs fagrådgiver. I tillegg til arbeidet med Jussambassadørene, har fagrådgiveren overordnet

ansvar for vårt ordinære rettighetsinformasjonsarbeid, ansvar for statistikk og overordnet ansvar for vårt arbeid med menneskerettigheter. Fagrådgiver er utdannet jurist.

Saksbehandlingsgruppene

JURK har i 2018 vært delt opp i følgende saksbehandlingsgrupper:

- Gjelds-, fengsels-, volds- og mishandlingsaker ("VOF")
- Arbeids-, trygde-, og sosialsaker ("Arbeid")
- *Behandler også saker innen diskrimineringsrett*
- Bolig-, og utlendingsrett ("Bolig")
- Familie-, barn og samboersaker ("Familie")

I saksbehandlingsgruppene blir klientens saker drøftet anonymisert i plenum. Brev utformes av ansvarlig saksbehandler. Hver torsdag har gruppene saksbehandlingsmøte, hvor brevene godkjennes. På disse møtene deltar også en som har arbeidet som saksbehandler tidligere, en såkalt "nedtrapper". Gruppen er kollektivt ansvarlig for den enkelte sak, men det er alltid én saksbehandler som er kontaktperson og hovedansvarlig overfor den rådsøkende.

Den kollektive arbeidsformen er valgt både ut fra et kvalitetssikringshensyn, og av hensyn til den enkelte saksbehandler. Vi mener at de faglige begrensningene som kan ligge i at alle medarbeiderne er studenter, blir avhjulpet gjennom en slik arbeidsform. JURK konsulterer dessuten faglig ekspertise på Universitetet i Oslo, i de ulike departementene, på offentlige kontorer og hos enkelte privatpraktiserende advokater dersom det er nødvendig for saksbehandlingen.

Organisatoriske grupper

JURK har en liten administrasjon. I tillegg til daglig leder, har vi en kontomedarbeider som er ansatt i en 68 % stilling. Alle saksbehandlere må bidra i organisatoriske grupper for å bistå administrasjonen.

I 2018 har JURK hatt følgende organisatoriske grupper:

RIM (Rekruttering, Informasjon, Markedsføring) har ansvar for JURKs profil utad. Dette omfatter informasjonstiltak rettet mot klienter, oppdatering av hjemmesider og rekrutteringsarbeid. Gruppen er videre ansvarlig for utforming av alt generelt informasjonsmateriell.

IG (Internasjonal gruppe) er bindeledd mellom vårt internasjonale og vårt nasjonale arbeid. IG er blant annet verter ved internasjonale besøk, arrangerer studietur, samt er med på møter

i vår internasjonale avdeling (IA). De deltar også i et prosjekt i regi av Justisdepartementet om erfaringsutveksling om vold mot kvinner mellom EØS-land.

Skrivegruppa holder i JURKs kronikkskriving. De er en kompetansebase for alle ansatte om hvordan man skriver og får publisert artikler, og de holder oversikt over de faste spaltene våre i studentpublikasjonene. De skriver også noe selv.

RPG/Velferd (rettspolitisk gruppe/velferdskomité) er ansvarlig for å koordinere det rettspolitiske arbeidet på huset, samt sosiale arrangementer. Gruppen har i 2018 arrangert rettspolitiske dager i både vår- og høsthalvåret. I løpet av disse dagene har de ulike rettspolitiske prosjektene jobbet for å komme nærmere sine rettspolitiske mål. Alle medarbeiderne på JURK jobber rettspolitisk. Rettspolitisk gruppe har også ansvaret for å holde oversikten over høringer, vurdere hvilke JURK bør svare på, og å delegere skrivingen/høringsmøtet til ansvarlig saksbehandlingsgruppe eller rettspolitiske prosjekt.

Administrasjonsgruppa på JURK består av en saksbehandler fra hver av saksbehandlingsgruppene, samt en observatør og daglig leder. Administrasjonsgruppa er blant annet ansvarlig for oppfølging av generelle driftsspørsmål i organisasjonen, ansettelse av nye medarbeidere og behandling av permisjonssøknader.

2.2 Norges Kvinnelobby

Januar 2014 var JURK med på å stifte Norges Kvinnelobby sammen med åtte andre kvinneorganisasjoner.

Norges kvinnelobby er et samarbeidsforum for organisasjoner som har som formål å ivareta kvinners interesser. Norges kvinnelobby arbeider for å fremme kvinners menneskerettigheter, på grunnlag av FNs kvinnekonvensjon og andre grunnleggende internasjonale avtaler. Norges kvinnelobby har lignende organisasjoner i andre land, blant dem Sveriges Kvinnolobby og European Women's Lobby på EU-nivå, som forbilder. Fra våren 2018 satt daglig leder som JURKs representant i Kvinnelobbyens styre.

2.3 Drift

JURK har i 2018 hatt drift fra uke 1, til og med uke 49, med unntak av påskeuken. I sommermånedene uke 24-31, var alle saksbehandlerne fristilt fra sin ordinære kontrakt. Noen av saksbehandlerne var lønnet i full stilling på sommerkontrakt.

Saksbehandlerne fikk i 2018 kr. 7000,- i måneden for å arbeide fulltid. Stillingen er en hybrid av både lønnet arbeid (25 timer i uken), frivillig arbeid og praksis. Dette innebærer at til og med de lønnede timene har et sterkt element av frivillighet og timelønnen ligger på opp imot kr. 70,-. De fleste av medarbeiderne tar opp studielån eller har deltidsjobb ved siden av arbeidet i JURK, og studiene blir som regel forsinket med minst ett semester.

Medarbeidernes idealisme og frivillige arbeid er derfor en forutsetning for JURKs eksistens. JURK har et sterkt ønske om å kunne sette opp månedslønnen til de ansatte ytterligere, slik at de kan dedikere seg fullt og helt til JURK i året de arbeider her.

2018	Reell arbeidstid	Lønnet arbeidstid	Ulønnet arbeidstid	Ulønnet arbeid prosentandel
2018	31 314	20 655	10 614,5	34 %

Tabellene viser arbeid som er utført av saksbehandlerne i 2018 *utenom* sommerdrift. Vederlagsfritt arbeid utført av daglig leder, rettighetsansvarlig, nedtrappere og prosjektmedarbeidere er heller *ikke* regnet med.

Saksmottak

JURK tar imot henvendelser per brev og telefon, på hjemmesiden vår, eller ved personlig fremmøte. Vi tar ikke imot saker per e-post.

I 2018 hadde JURK telefonmottak av nye saker til følgende tider: mandag fra kl. 12.00-15.00, samt onsdag fra kl. 09.00-12.00 og 17.00-20.00.

Klientmottak ved personlig fremmøte har vi hatt mandag kl. 12.00- 15.00 og onsdag mellom kl. 17.00- 20.00.

Det er også mulig å sende inn saker elektronisk via vår hjemmeside.

For å nå særlige utsatte grupper, jobber vi mye oppsøkende, blant annet overfor kvinnelig innsatte og ved besøk på voksenopplæringer og kvinnekafeer. Vi har i løpet av 2018 hatt faste mottak i Bredtveit, Kragerø, Ravneberget og Sandefjord fengsel. Når vi holder foredrag, gjennomfører vi alltid saksmottak i etterkant av foredragene. På den måten når vi ut med rettighetsinformasjon til store kvinnegrupper, samtidig som vi får inn saker fra klienter som ofte ikke ville funnet fram til oss på egenhånd.

2.4 Opplæring og kompetanseutvikling av medarbeidere

JURK er en organisasjon med stor utskiftning av medarbeidere. God kunnskapsoverføring er derfor avgjørende. Det foregår en kontinuerlig og omfattende skolering som den enkelte medarbeider, organisasjonen, samfunnet og våre klienter har stort utbytte av. I tillegg gjennomfører vi både evalueringsdager og planleggingsdager hvert semester, slik at alle medarbeidere til enhver tid har god kjennskap til gruppenes mål- og handlingsplaner.

Opplæring av nye medarbeidere

Hvert semester organiseres opplæring for nyansatte i JURK. Hensikten er å lære medarbeiderne om organisasjonen, interne rutiner og HMS, gi en generell innføring i saks- og klientbehandling, samt oppdatere og øke den faglige kompetansen på sentrale juridiske emner. De første opplæringsukene har dessuten en viktig sosial funksjon.

I tillegg til intern opplæring, inviterer vi personer fra både offentlig og privat sektor, for å holde innlegg og lede diskusjoner under opplæringsukene. Eksempler på besøk under opplæringsukene i 2018 er blant andre professorer ved UiO, privatpraktiserende advokater og LDO.

Fellesseminaret

Fellesseminaret er et samarbeid mellom alle studentrettshjelpstiltakene i landet; Jussformidlingen i Bergen, Jusshjelpa i Nord-Norge, Jushjelpa i Midt-Norge, Jussbuss og JURK. Seminaret er en viktig arena for erfaringsutveksling, faglig utvikling og dessuten et sosialt høydepunkt i løpet av saksbehandlingsåret. Tiltakene bytter på ansvaret for å arrangere seminaret. I 2018 ble Fellesseminaret avholdt på Sørmarka.

Studieturen

Studieturen 2018 gikk til Tyskland. Studieturen har som formål å gi mer innsikt i internasjonale kvinnespørsmål, og det er tett faglig program på turene. Vi besøkte blant annet kvinneorganisasjoner og museer. I tillegg er studieturen godt for det sosiale miljøet på arbeidsplassen. Våre saksbehandlere legger ned svært mange timer i uka, og arbeidsmiljø er en helt vesentlig faktor for at en ellers stressende arbeidshverdag fungerer.

2.5 Intern planlegging og evaluering

JURKs organisasjonsmodell krever systematisk evaluering og dokumentasjon av utførte aktiviteter og oppnådde resultater, samt kontinuerlig arbeid med kollektiv læring og erfaringsoverføring. Dette sikrer kontinuitet i driften og opprettholdelse av kompetanse.

Hvert semester settes det av flere dager til både planlegging og evaluering. Noen overordnede mål ligger fast (se årsrapportens kapittel 1), men innenfor dette har hver gruppe også stor frihet til å bruke tiden som saksbehandler på JURK til det de er engasjerte i. Gruppene utarbeider i fellesskap halvårlige planer, og de andre ansatte på JURK får mulighet til å komme med innspill.

I tillegg evaluerer vi egen virksomhet og måloppnåelse i slutten av hvert semester.

2.6 Arbeidsmetode: samarbeid og dialog

Samarbeid er en helt grunnleggende del av vår arbeidsmetode. Dette gjelder saksbehandling, rettighetsinformasjon og rettspolitisk arbeid. Dette gjelder både internt og eksternt.

Helt konkret gjennomfører vi dette på følgende måter:

1) *Samarbeid internt*

Vi har et sterkt fokus på samarbeid om saksbehandling i saksbehandlingsgruppene, bl.a. ved at gruppene er kollektivt ansvarlig for hvert brev som sendes ut. I tillegg deltar alle saksbehandlerne i et rettspolitisk prosjekt og en organisatorisk gruppe.

2) *Idédugnader.*

Dette er intensive workshops hvor vi samler inn innspill fra flest mulig aktører til hva som trengs å gjøres og lignende. Vi noterer ned innspillene og skriver rapporter på bakgrunn av idédugnadene.

3) *Fast faglig samarbeid*

På JURKs initiativ organiserer Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) hvert halvår et heldagsseminar.

Avdeling for kvinneverett, barneverett, likestillings- og diskrimineringsrett (KVIBALD) ved Juridisk fakultet er en viktig faglig støttespiller.

Saksbehandlingsgruppene har også en rekke advokater og andre som kan kontaktes for faglig hjelp i vår behandling av enkeltsaker.

De andre studentrettshjelptiltakene om både faglige og praktiske spørsmål. Samarbeidet og nettverket mellom de daglige lederne i studentrettshjelptiltakene er en svært viktig støtte for daglig leder.

Jussuset har skapt en ny arena for JURKs eksterne samarbeid, og vi har ett særlig tett samarbeide med Jussbuss, både faglig og politisk. Jussbuss står i en særstilling når det gjelder samarbeidet vårt utad. Det er mange likheter mellom oss, både når det gjelder det organisatoriske, men også rettspolitisk. Samtidig har vi tidvis ulike perspektiver, og dette gjør også at Jussbuss er en høyt verdsatt motdebattant. I Skippergata 23 har vi en interntrapp mellom oss og Jussbuss, og denne brukes flittig.

4) Andre samarbeid

Vi har også en rekke møter med våre samarbeidspartnere om konkrete temaer eller prosjekter. Eksempler på dette er:

- Møter med innvandrersorganisasjoner og andre representanter for minoritetsmiljøer .
- Jevnlige møter og dialog med våre samarbeidspartnere på konkrete prosjekter som vold mot kvinner, eks. kampanjen Stopp vold mot kvinner, rapportering på FN-konvensjoner mv.
- Diverse møter vedrørende rettspolitisk samarbeid, med bl.a. fagbevegelse, politikere og andre organisasjoner.

Her er et lite utvalg av noen av våre samarbeidsorganisasjoner:

Alle de fem studentrettshjelpstiltakene i Norge, Caritas Au Pair Centre, Den thailandske kvinneforening, den filippinske kvinneforening, CARITAS Norge, Dixi, Senter mot incest, Oasen, Krisesentersekretariatet, Norske kvinners sanitetsforening, Kvinnesaksforeningen, Reform, Advokatforeningen, Juristforbundet, FOKUS, Ottar, Kvinnefronten, VIRKE, Den norske kirke, CARE Norge, LDO, Fri, Antirasistisk senter, Norges kvinne- og familieforbund.

5) Besøk i opplærings- og informasjonsutvekslingsøyemed

JURK drar også på flere besøk til ulike organisasjoner og offentlige myndigheter i løpet av året. Vi gjør dette for gjensidig erfaringsutveksling, for å informere om JURK, og for å heve kompetansen vår.

Disse er noen av de mange vi har vært på besøk hos i 2018:

- Utlendingsnemnda og Utlendingsdirektoratet
- Husleietvistutvalget
- Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO)
- Konfliktrådet

- Oslo krisesenter
- Forlikrådet
- Namsfogden
- Nasjonal institusjon for menneskerettigheter (NIM)
- FOKUS (Forum for kvinner og utviklingsspørsmål)
- Sivilombudsmannen

6) Deltakelse på eksterne seminarer, foredrag et.

Vanligvis deltar vi med minst to medarbeidere, slik at vi sikrer at kompetansen i større grad kan omsettes til arbeid og for best mulig informasjonsflyt til resten av organisasjonen. Dette er noen av de kursene, seminarer og debatter vi har vært på i 2018:

- 07.02.18 Avin Khadir, Veronika Wiese og Julia Snellingen deltok på Aftenposten sitt arrangement «Hva skjer når unge deler nakenbilder i sosiale medier».
- 16.02.18 Vilde Tennfjord, Bjørk Jonassen og Thea Gabrielsen deltok på Jenteseminarer til PLAN
- 22.02.18 Kristine Bråthen deltok på Likelønnsseminaret til Fellesforbundet.
- 19.03.18 JURK deltok på Amnesty International Norway's overlevering av underskrifter for samtykkebestemmelse i voldtektslovgivningen til Lene Vågslid.
- 04.04.18 Julia Snellingen deltok på Advokatforeningen sitt seminar «Norsk kriminalpolitikk – hvor skal vi og hvor står vi».
- 10.04.18 Bjørk Jonassen og Julia Snellingen deltok på NOAS sin lansering av en rapport som viser at norsk Afghanistan-praksis er blant de strengeste i Europa.
- Mange JURKere deltok på lanseringsfesten av Fangehåndboka til Jussbuss
- 07.11.18 JURK deltok på Amnesty International Norway's overlevering av underskrifter mot hatytringer mot kvinner til Tor Mikkjel Wara.
- 01.11.18: Familierettsgruppa deltok på Barnerettsdagen 2018.
- 14.11.18-16.11.18: Ingeborg Fjeldstad og Synne Børsheim reiste til Romania i forbindelse med ett nytt internasjonalt samarbeidsprosjekt, for å delta på et nettverksmøte om bekjempelse av vold i nære relasjoner i EU/EØS.

- 15.11.18: Menneskehandelgruppa var på ROSAs menneskehandelkonferanse.
- 15.11.18: VOF deltok på MiRA-senterets nasjonalkonferanse.
- 17.11.18: JURK deltok på demonstrasjon mot innskrenkninger i abortloven.

3. Profilering og synlighet

3.1 JURK i media

Avis/tidsskrift:

-
- 09.01.18 Mona Ahwasi hadde innlegg på trykk i Dagsavisen om ulovlige husleiekontrakter.
- 20.01.18 Ingeborg Fjeldstad og Frøydis Patursson hadde innlegg på trykk i Klassekampen, om behovet for tydeligere kjønnsperspektiver i pensum på jusstudiene.
- 24.01.18 Frøydis Patursson uttalte seg i en sak i Klassekampen om seksuell trakassering.
- 29.01.18 Bjørk Jonassen, Thea Austgulen og Andreas Erichsen hadde innlegg på trykk i Aftenposten om at JURK krever at seksuell trakasseringssaker omfattes av fri rettshjelpsordningen.
- 31.01.18 Anniken Aune og Jenny Solgaard hadde innlegg på Agendamagasin.no om statusoppdatering for norsk likestillingspolitikk.
- 01.02.18 Advokatbladet omtalte artikkelen vår om fri rettshjelp i saker om seksuell trakassering.
- 14.02.18.Åse Kvisberg fra samboerprosjektet var sitert i nettartikkel hos P4 om behov for samboerlov.
- 14.02.18.Kristine Bråthen og Melinda Karsrud hadde artikkel om samboere på Dagsavisens nettside.
- 16.02.18 Julia Snellingen var på trykk i Klassekampen med debattinnlegg om kvinner i deltidsarbeid.
- 21.02.18 Thea Gabrielsen var på trykk i Klassekampen med debattinnlegg om feminisme, og om at likestillingskampen bør tas på flere fronter samtidig.
- 28.02.18 Andrea Daae, Camilla Winterstø og Kani Sultanfar var på trykk i Dagsavisen om utvidelse av bruken av fotlenkesoning.

- 07.03.18 Julie Skjømmig var på trykk i studenttidskriftet Pacta om lavterskeltilbud i saker om seksuell trakassering.
- 07.03.18 Frøydis Patursson hadde kronikk på trykk i Klassekampen om kvinners soningsforhold.
- 07.03.18 Frøydis Patursson uttalte seg i en sak i Klassekampen om voldtekt.
- 08.03.2018 Thea Austgulen og Veronika Wiese var på trykk i Dagsavisen om forbudet mot spredning av nakenbilder.
- 08.03.18 Frøydis Patursson var sitert i ett innlegg i Klassekampen om seksuell trakassering.
- 03.04.18 Ingeborg Fjeldstad var på trykk i Klassekampen med kronikk om samtykkekrav i voldtektsbestemmelsen.
- 03.04.18 Anastasia Valland, Inger Lise Mørch og Lill Kalanger hadde innlegg på trykk i Aftenposten om behovet for innføring av samtykkekrav i voldtektsbestemmelsen.
- 06.04.2018 Veronika Wiese var på trykk i Dagbladet med en kronikk om omvendt voldsalarm.
- 10.04.18 Frøydis Patursson skrev på Kilden kjønnsforskning om Tove Stang Dahl og kvinnerettens betydning.
- 12.04.18 Maria Sperre og Vilde Tennfjord var på trykk i Klassekampen med innlegg om tiltak mot seksuell trakassering.
- April: Maria Sperre ble «intervjuet» om retten til ammefri av plusstid.no. Innlegget kom ut på nettsidene deres i april.
- 18.05.18 Maria Sperre var på trykk i Dagsavisen med innlegg om tilkallingsvikarer.
- 02.06.18 Bjørk Jonassen skrev artikkel med Mitra Zarabi fra Jussbuss om utlendingsloven § 53.
- 04.06.18 Frøydis Patursson hadde innlegg på trykk i Klassekampen om #metoo.
- 27.08.18 Ingeborg Fjeldstad var på trykk i Klassekampen med en kronikk om au pairers rettigheter.
- 29.09.18 Frøydis Patursson var intervjuet i «Navn i nyhetene»-spalten i Dagsavisen, om JURKs virksomhet og forslaget om kuttet i støtten fra Oslo kommune.
- 29.09.18 Frøydis Patursson var intervjuet i en sak på VårtOslo om forslaget om kutt i støtten fra Oslo kommune.
- 30.09.18 Frøydis Patursson hadde kronikk på dagbladet.no om forslaget om kutt i støtten fra Oslo kommune.

- 04.10.18 Dagbladet skrev leder om kutt i støtten til frie rettshjelpstiltak, der JURK var en av de nevnte tiltakene.
- 11.10.18 Maria Sperre og Thea Austgulen hadde debattinnlegg på trykk i Klassekampen om diskriminering av medmødre i foreldrepermisjonsordningen.
- 17.10.18 Maria Sperre uttalte seg i en artikkel på Abc Nyheter om diskriminering av medmødre i foreldrepermisjonsordningen.
- 25.10.18 Anastasia Valland hadde debattinnlegg på trykk i Klassekampen om netthets mot kvinner.
- 03.11.18 Ingeborg Fjeldstad var intervjuet i VG om foreslåtte endringer i abortloven § 2 c.
- 05.11.18 Ingeborg Fjeldstad var intervjuet på nrk.no om foreslåtte endringer i abortloven § 2 c.
- 10.11.18 Ingeborg Fjeldstad og Frøydis Patursson var på trykk i Dagbladet med kronikk om foreslåtte endringer i abortloven § 2 c.
- Åshild Kvisberg var på trykk studenttidsskriftet Injuria nr. 3/2018 av om «rundskriv og rettssikkerhet» i NAV-systemet.

Radio:

- 14.02.18 Åse Kvisberg fra samboerprosjektet snakket om behovet for samboerlov på P4.
- 17.04.18 Inger Lise Mørch og Lill Kalager var på P2 (Studio 2) for å snakke om samtykkelov før voldtektsdebatten på Litteraturhuset,.
- 04.09.18 Frøydis Patursson deltok i programmet Verdibørsen. Temaet var metoo.
- Veronika Wiese snakket om forbudet mot spredning av nakenbilder hos NRK Sogn og Fjordane.
- 18.10.18 Avin Khadir var på NRK Rogaland i forbindelse med rettighetsturne. Her fortalte hun om JURK og hva vi driver med.
- Thea Gabrielsen ble intervjuet per telefon Kautokeino nærradio i forbindelse med saksmottak i Kautokeino.

TV:

- 08.03.18. JURKs parole var avbildet på NRK Debatten i anledning 8. mars toget i Oslo.

- 04.11.18 Ingeborg Fjeldstad var intervjuet på Dagsrevyen/Kveldsnytt om foreslåtte endringer i abortloven § 2 c.

3.2 Debatter, innledninger, etc.

Debatter og arrangementer JURK arrangerte:

- 08.02.18 Vi arrangerte vår første forelesning i serien «Kvinnerettslige populærforelesninger» på Litteraturhuset. Else McClimans foreleste om seksuell trakassering. Forelesningsserien er støttet av Fritt Ord.
- 26.02.18 Vi arrangerte andre forelesning i serien «Kvinnerettslige populærforelesninger» på Litteraturhuset. Ida Koch foreleste om regelverket omkring prostitusjon. Forelesningsserien er støttet av Fritt Ord.
- 05.03.18 Vi arrangerte debatt om prostitusjon og likestilling. Foruten jusstudenter var mange av tilhørerne involvert i problemstillingene gjennom ulike organisasjoner.
- 22.03.18 Vi arrangerte tredje forelesning i serien «Kvinnerettslige populærforelesninger» på Litteraturhuset. Susanne Vars foreleste om kvinner i urfolkssamfunn. Forelesningsserien er støttet av Fritt Ord.
- 17.04.18 Sammen med blant annet Sanitetskvinnene, arrangerte vi debatten «Voldtekt - hvordan får vi flere dømt?» på Kulturhuset.
- 25.04.18 Vi arrangerte fjerde forelesning i serien «Kvinnerettslige populærforelesninger» på Litteraturhuset. Cecilie Hellestveit foreleste om kvinner i krig og på flukt. Forelesningsserien er støttet av Fritt Ord.
- 16.11.18 Vi arrangerte debatt om de nye reglene om fast og midlertidig ansettelse som trer i kraft januar 2019.
- 23.11.18 Rød knapp-alliansen som JURK er en del av, arrangerte frokostmøte i anledning den internasjonale dagen for avskaffelse av vold mot kvinner. Våre saksbehandlere Veronika Wiese og Josefin Zachariassen avsluttet konferansen med ett avslutningsinnlegg.
- 27.11.18 Vi arrangerte samtale om netthets på Deichmanske Majorstuen.

Appeller og politiske innledninger:

- 24.01 18. Frøydis Patursson holdt innledning på SVs lobbykurs om tips og triks for god lobbyvirksomhet.

- 31.01.18 Frøydis Patursson holdt innlegg på innspillsmøte til likestillingsministeren om seksuell trakassering.
- 16.02.18 Julie Skjømming og Frøydis Patursson holdt innlegg på innspillsmøte om kvinnepolitikk hos Rødt på Stortinget.
- 01.03.18 Bjørk Jonassen snakket om minoritetskvinneres juridiske utfordringer under MiRA-senterets seminar «Lovens ofre».
- 01.03.18 Avin Khadir og Ingeborg Fjeldstad holdt innlegg til Arbeiderpartiets likestillingsmøte på Stortinget.
- 02.03.18 Avin Khadir og Veronika Wiese holdt ett innledende foredrag på FI's arrangement om omvendt voldsalarm.
- 06.03.18 Frøydis Patursson holdt en forberedt kommentar om politiske tiltak for behandling av saker om seksuell trakassering, under Norges Kvinnelobby's seminar om lavterskeltilbud for personer utsatt for seksuell trakassering.
- 08.03.18 Vilde Tennfjord og Thea Austgulen holdt foredrag for Trondheim Arbeiderparti om seksuell trakassering, og politiske tiltak for å bedre bekjempelsen av denne.
- 08.03.18 Ingeborg Fjeldstad holdt innlegg og deltok i sofasamtale hos OASEN sitt kvinnekonsertarrangement om vold mot kvinner.
- 08.03.18 Frøydis Patursson var konferansier på Youngstorget før toget.
- 17.03.18 Frøydis Patursson satt i panel om kvinners rettssikkerhet under SV kvinnenettverks kvinnekongress.
- 01.05.18 Frøydis Patursson holdt appell om kvinners rettssikkerhet på Rødt Oslos 1. mai-arrangement.
- Menneskerettighetsuka 2018 – Kani Sultanfar og Andreas Erichsen holdt foredrag om JURK i et menneskerettslig perspektiv.
- 10.08.18 Ingeborg Fjeldstad holdt innlegg for Agder Arbeiderparti under Arendalsuka, om vold i nære relasjoner.
- 18.09.18 Ingeborg Fjeldstad ledet en workshop under OXLO-uka, med temaet vold i nære relasjoner.
- 14.10.18 Frøydis Patursson satt i panel om samtykkebestemmelse og voldtekt under Globaliseringskonferansen.
- 18.10.18. Liv Gramer og Kristine Bråthen holdt appell på Youngstorget om likelønn på likelønnsdagen.
- 20.10.18 Frøydis Patursson holdt innledning om seksuell trakassering under Kvinner i fokus-arrangementet «metoo – colourblind».
- 28.10.18 Ingeborg Fjeldstad holdt innlegg om au pairer og sosial dumping under lansering av sivilsamfunnets skyggerapport til CERD.

- 15-16-11-18 Ingeborg Fjeldstad og Synne Børsheim deltok på konferanse i Romania, arrangert av justisdepartementene i Norge og Romania. Temaet var «Best practices – violence in close relationships» og JURK holdt innlegg om vårt arbeid med voldsutsatte.
- 15.11.18 Avin Khadir holdt innlegget «I møte med voldsutsatte» under MiRA-senterets nasjonalkonferanse.
- 15.11.18 Frøydis Patursson deltok i paneldebatt om voldtekt og samtykkelovgivning under Dixi ressurscenters jubileumskonferanse.
- 23.11.18 Josefin Zachariassen og Veronika Wiese holdt avslutningsinnlegget under Rød knapp-konferansen.
- 25.11.18 Frøydis Patursson holdt appell etter fakkeltog som markerte FNs internasjonale dag for avskaffelse av all vold mot kvinner.

Faglige innledninger:

- 24.04.18 JURKs familierettsgruppe holdt manuduksjon i familierett for studenter på første avdeling.
- 19.06.18 Ingeborg Fjeldstad holdt foredrag om JURK og menneskerettslige utfordringer i et kvinneperspektiv, for en kinesisk delegasjon som besøkte Institutt for menneskerettigheter.
- 11.10 Kari og Thea holdt foredraget «I møte med en voldsutsatt» for lektorstudenter ved UiO, som en del i deres egenarrangerte
- Familie: 01.11.18: Melinda og Maria holdt foredrag om «Økonomiske utfordringer i foreldretvister – hva møter JURKs saksbehandlere?» under juristenes utdanningscenters Barnerettsdag 2018. 01.11.18: Hele familiegruppa + Ingeborg deltok på barnerettsdagen som handlet om sakkyndighet i saker etter barneloven og om økonomi i barnesaker. Maria og Melinda holdt foredrag og deltok i rundbordssamtale.
- 23.11.18 Maria Sperre og Thea Austgulen holdt innledning om den indirekte diskrimineringen lovverket om foreldrepenger fører til, i situasjoner der lesbiske medmødre føder hvert sitt barn med kort tids mellomrom. Innledningen ble holdt på UiOs konferanse om kjønn og rett i endring.
- 19.11.18 JURKs familierettsgruppe holdt manuduksjon i familierett for studenter på første avdeling.
- 12.12.18 Åshild Marie Vige holdt foredrag om funnene i JURKs fengselsundersøkelse på Kriminalomsorgens kvinnekongress.

3.3 Hjemmeside og sosiale medier

I 2016 fornyet JURK hjemmesiden. Som et tiltak for å nå mer utsatte grupper, har vi prioritert å fjerne mye av innholdet fra hjemmesiden, for å gjøre det enklere å finne fram. Vi har flyttet størstedelen av egne publikasjoner over på bloggen vår, samt at nyhetssaker nå heller publiseres på Facebook. Hjemmesiden skal først og fremst være rettet mot klienter, mens sosiale medier brukes for å kommunisere med samarbeidspartnere, samt å rekruttere nye jusstudenter. Hjemmesiden skal først og fremst formidle *hva* vi kan bistå med, *når* klientene kan kontakte oss, og *hvordan* de kontakter oss. Dette kommer tydelig frem på nettsiden, på flere ulike språk og beskjednen går i loop.

Vi har fortsatt elektronisk saksmottak på siden, og dette fungerer godt.

JURK er aktive i sosiale medier, spesielt Facebook og Instagram. Vi opplever dette som spesielt effektivt når vi vil spre et budskap til aktuelle grupper raskt. Det kan være alt fra at vi har problemer på sentralbordet vårt, til å skape blest rundt en høringsuttalelse.

Alle de fem studentrettshjelpiltakene i Norge har dessuten en felles hjemmeside, gratisrettshjelp.no.

3.4 Bloggen

JURK gav i flere år ut et magasin som het JURK Magasin. Det ble blant annet delt ut blant jusstudentene ved UiO. Det var store kostnader forbundet med å lage et fysisk magasin, og vi gikk derfor etter hvert over til bloggformatet. Bloggen het «JURK Magasin». Denne bloggen eksisterte til en stund ut i 2018. Formålet med JURK Magasin var å dele erfaringene fra JURK, og å bidra til økt oppmerksomhet på kvinners rettsstilling i samfunnet. Vi valgte litt ut i første semester av 2018 å legge ned bloggen, da vi kom til at vi oppnår formålet langt bedre ved å få saker på trykk i etablerte medier, der vi når langt flere mottakere. Vi hadde likevel noen saker på JURK Magasin før vi la den ned. Dette var:

- 31.01.18 – Intervju med Frøydis Patursson om fri rettshjelp for saker om seksuell trakassering.
- 14.02.18 – Mathilde Mehren, Mona Rustad og Vilde Tennfjord skrev en tekst om sin deltakelse på CEDAW-komiteens høring av Norge i Geneve .
- 15.02.18 – Vi la ut PP-presentasjonen fra vår kvinnerettslige populærforedlesning om seksuell trakassering .
- 27.02.18 – Vi la ut PP-presentasjonen fra vår kvinnerettslige populærforedlesning om prostitusjon.

- 21.03.18 – Thea Austgulen skrev en tekst om Rød Knapp-samarbeidet og hva det står for.

3.5 Stands, arrangementer og markeringer

- **Markering av valentinsdagen**

JURK har tradisjon for å bruke tiden rundt valentinsdagen til å jobbe med rettighetsinformasjon rundt samboeres rettigheter, blant annet gjennom å dele ut våre standard samboerkontrakter. Vi hadde stand på UiO, OsloMet og Westerdals, der vi delte ut samboerkontrakter i uken omkring 14. februar. Vi kaller kampanjen «Du kan ikke leve på luft og kjærighet».

- **Markering av 8. mars – Den internasjonale kvinnedagen**

JURK markerte kvinnedagen med kake på kontoret, og saksbehandlerne fikk anledning til å gå på ulike arrangementer som de fant spennende den dagen. Vi spredde også en kampanjevideo i sosiale medier, for å rette fokus mot seksuell trakassering på arbeidsplassen. Daglig leder var konferansier på 8. mars-arrangementet på Youngstorget. JURK gikk samlet i 8. mars-toget.

- **Markering av 25. november – FNs internasjonale dag for avskaffelse av vold mot kvinner**

Formålet med denne dagen er å rette oppmerksomhet mot vold mot kvinner som et globalt problem. JURK startet dagen med at vi delte ut symbolet for kampanjen «Stopp vold mot kvinner» - den røde knappen. I Rød knapp-samarbeidet avholder vi også en årlig konferanse sammen med de andre organisasjonene i alliansen. Temaet for årets markering var voldtekt. Josefin Zachariassen og Veronika Wiese var våre representanter i Rød knapp-samarbeidet, og holdt dessuten avslutningsinnlegget på konferansen.

- **Profilering mot studenter**

JURK profilerer seg mot studenter – både for å få jusstudenter til å søke jobb hos oss, for å få studenter med problemer til å henvende seg til oss for hjelp og for å være deltakende aktører i studentmiljøet. Vi anser oss selv dessuten som en viktig motvekt til det trykket den kommersielle delen av advokatbransjen har mot jusstudentene. Ved å være en synlig aktør i studentmiljøet bidrar vi til å vise frem andre jobbmuligheter og karriereveier, øke bevisstheten omkring rettspolitiske og kvinnepolitiske problemstillinger og synliggjøre hvordan jurister kan bidra til bedre rettssikkerhet for sårbare grupper. Ikke minst leverer vi ett viktig undervisningstilbud til de studentene som arbeider hos oss. De får et helt unikt år,

og blir godt forberedt på et arbeidsliv innen forskning, rettshjelp, politikk eller annet juridisk arbeid.

Vi profilerer oss mot studenter som trenger hjelp fra oss med faste stand på Blindern annenhver uke gjennom hele året.

For å vise frem jobbmulighetene hos oss er vi alltid til stede på arbeidslivsdagene i Oslo og Bergen, og noen ganger også i Lillehammer. Hvert semester titter saksbehandlere fra JURK innom forelesninger for alle avdelinger og kull på jussen i Oslo, og forteller kort om JURK og hvorfor det er fint å jobbe hos oss. Vi holder også bedriftspresentasjoner for de nye fadderbarna ved juridisk fakultet i Oslo, og har stand på foreningsdagen.

Mange av våre arrangementer er rettet mot, og markedsført opp mot studenter, og særlig jusstudenter. I 2018 gjaldt dette særlig de kvinnerettslige populærforelesningene, og debattene vi arrangerte. Vi skriver også en del i studentrettede tidsskrifter, og stiller opp som ordstyrere og i paneler som andre studentorganisasjoner holder.

Både vår- og høstsemesteret holder familierettsgruppen manuduksjoner i familierett for første avdeling ved UiO. Disse er svært populære. I 2018 holdt vi for første gang tilsvarende manuduksjon ved UiB. Også denne ble besøkt av mange og studentene viste stor interesse.

I forbindelse med vår samboerkampanje «Du kan ikke leve på luft og kjærlighet» som vi avholder årlig omkring valentinsdagen, retter vi alltid mye av innsatsen mot studenter. Det er mange unge som lever som samboere uten samboerkontrakt. I 2018 hadde vi stands ved UiO, OsloMet og Westerdals.

- **Juristdagen i Oslo**

5 av våre saksbehandlere arrangerte i samarbeid med Juristforbundet Juristdagen 2018. Dette er en dag hvor jurister over hele landet står på stands for å gi gratis råd til forbigående. Veronika Wiese var prosjektleder fra JURK. Dette omfattet blant annet rekruttering av jurister og advokater samt løpende korrespondanse med dem vedrørende arrangementet, distribuering av plakater, kontakt med pressen, kaffe- og bolleavtale, m.v. I tillegg til de saksbehandlerne som deltok i arbeidet med å arrangere Juristdagen, var mange av våre saksbehandlere med ut på stand på Juristdagen i Oslo, for å bidra med rettighetsinformasjon.

- **Arendalsuka**

JURK deltok på Arendalsuka, ved at vi sendte fagrådgiver og tre saksbehandlere som fikk delta noen av dagene. Vi valgte i år å ikke ha stand, da dette er kostnads- og ressurskrevende. Våre representanter under Arendalsuka gikk på relevante arrangementer, deltok i enkelte paneler, og sørget for å få slått av en prat med en rekke politikere.

- **Oslo Legal Walk**

I 2018 arrangerte Juristforbundet for første gang Oslo Legal Walk. Det er et veldighetsarrangement, der jurister og andre inviteres til å gå en rute i Oslo sentrum. For å gjøre noe mer ut av det hele, var det satt ut stands med drikke langs ruta, og endepunktet var Frokostkjelleren studentpub, der det var en sosial sammenkomst. Deltakeravgiften på 300 kroner gis til veldedige formål. Det er også mulig for deltakerne å gi ekstra donasjoner sammen med deltakeravgiften. Overskuddet gikk i 2018 til Jussbuss, Barnas jurist, Gatejuristen og JURK. Vi stilte også med mange frivillige til gjennomføringen av selve arrangementet. Arrangementet var svært vellykket.

4. Saksbehandling

4.1 Oversikt

Vi definerer en sak som en juridisk behandlet problemstilling. All vår saksbehandling er skriftlig. Unntaket er når vi bistår klienter i forhandlingsmøter, forliksråd, husleietvistutvalg, motpartsmøter og liknende, der vi naturligvis opererer muntlig. I tillegg gir vi ofte praktisk informasjon muntlig.

Vi mener at den skriftlige saksbehandlingen er den beste måten å ivareta våre klienters rettssikkerhet på. Når klienten får informasjonen skriftlig kan hun lese den flere ganger, og trenger ikke avhenge av egen hukommelse eller nedtegne muntlig mottatt informasjon selv. Det skriftlige svaret er godkjent av hele saksbehandlingsgruppen noe som sikrer den juridisk-faglige hjelpen klienten mottar.

JURK legger stor vekt på at informasjonen vi gir er skrevet på et *lett og forståelig språk* og at informasjonen er tilpasset den enkelte klient. Vi vurderer hver klients behov for hjelp, noen har behov for mer inngående hjelp enn andre. Ressurssterke klienter kan ha god nytte av en brosjyre, mens mer ressursvake klienter trenger brev på lett norsk med informasjon konkret i sin sak.

I 2018 fikk vi inn totalt 7537 henvendelser. Av disse ble 1505 henvist videre direkte fra sentralbordet. En henvendelse kan for eksempel være saker innenfor rettsområder vi ikke behandler, at klienten trenger å få saken sin juridisk behandlet raskere enn vår 3 ukers frist, at vi ikke har mottak den dagen klienten ringer inn eller at det er klart at henvendelsen til klienten er av praktisk art og ikke juridisk. Grunnet stram personalsituasjon må vi også noen ganger henvise klienter grunnet manglende kapasitet. Vi henviser alltid til en annen organisasjon eller offentlig etat som vi mener at kan hjelpe klienten. Ettersom disse henvendelsene ikke er blitt direkte saksbehandlet fra JURKs side, kategoriserer vi dem ikke som «saker». Vi gjør oppmerksom på dette praktiseres ulikt hos de forskjellige tiltakene, og at vi nok tolker «sak» snevrere enn andre. Det store antallet av «henvendelser» viser imidlertid at vi også gjør en betydelig innsats ved å henvise personer videre til rette instans.

4.2 Antall behandlede saker

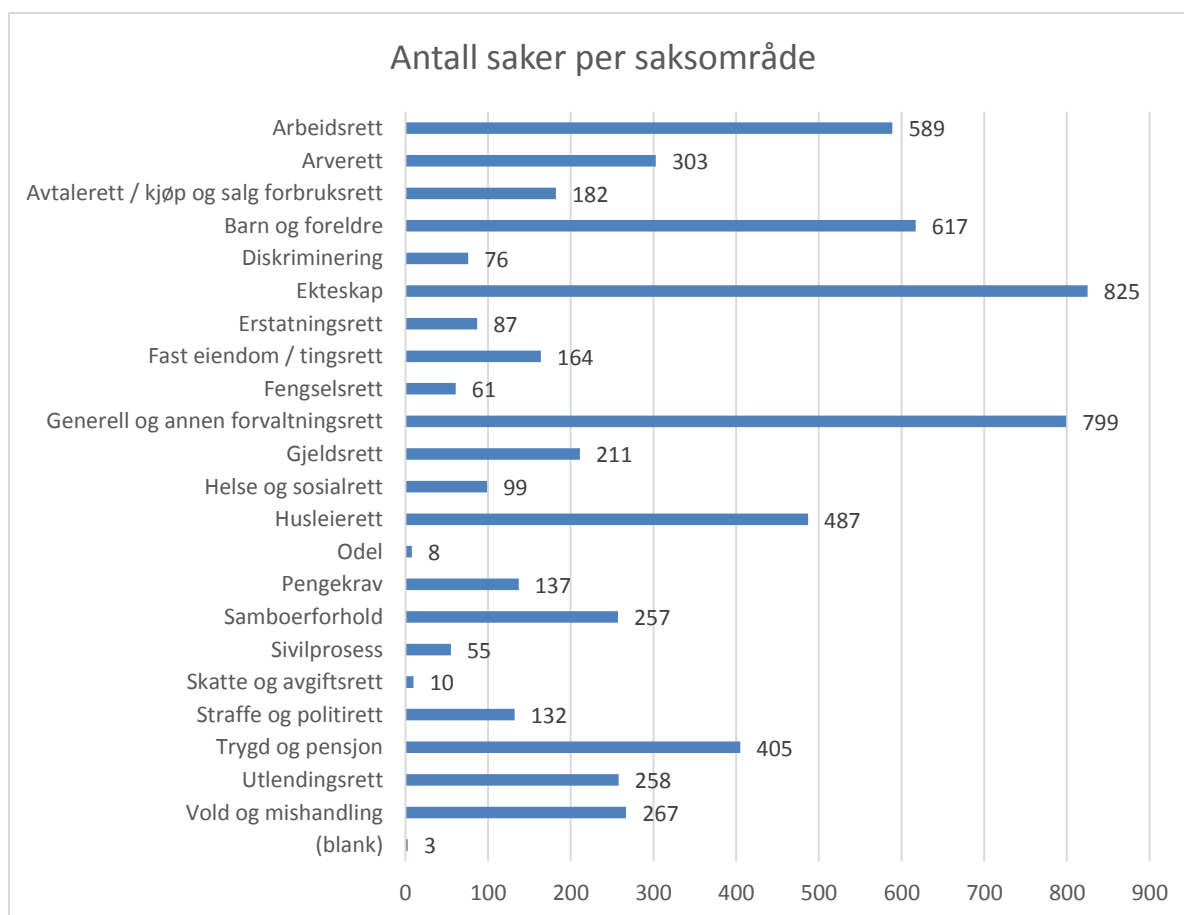
I 2018 behandlet vi 6032 unike saker. Dette er en liten nedgang fra i fjor, som kommer av at vi har brukt mer ressurser på å avgrense og nå de som trenger oss mest. Vi har i den forbindelse arbeidet mer oppsøkende, og har brukt mer tid på å sile og vurdere, både hvilke saker vi skal ta, og hvor langt vi skal gå i den enkelte sak. På denne måten kan vi rette tilbudet vårt til de som trenger det aller mest, og bruke mer tid på saker der vi ser at det er et særlig velferdsmessig behov. Vi har ekspandert i mange år nå, og jobber også med å finne det punktet hvor vi utnytter vår kapasitet til det fulle, samtidig som våre ansatte ikke opplever usunt arbeidspress.

Selv om vi har ansatt noen flere saksbehandlere siden 2011, opplever vi at vi ikke har kapasitet til å behandle flere saker enn det vi gjør per i dag. For å begrense saksomfanget i år, har vi blant annet praktisert inntektsgrensen på kr. 450 000 brutto i året noe strengere enn tidligere. I ukene med sommerdrift, satte vi også ned inntektsgrensa til 400 000 kroner, for å sikre at vi utnyttet kapasiteten vår på de mest hjelpetrengende klientene.

Hos JURK behandler vi saker innenfor en rekke ulike saksområder. Nedenfor finnes en oversikt over antall saker vi har behandlet innen de ulike saksområdene.

Saker vedrørende ekteskap er det saksområdet der vi behandler klart flest saker. Det samme var tilfellet i 2017 og 2016. «Generell og annen forvaltningsrett» er vårt nest største saksområde. Kategorien fanger opp ulike forvaltningsrettslige spørsmål som ikke konkret faller inn under noen av de andre saksområdene våre. Denne kategorien rommer blant annet saker om Forlikrådet, saker om fri rettshjelp-ordningen, klager på saksbehandling, saker om tvangsbehandling og annet. Det tredje største saksområdet vårt var i 2018 saker vedrørende barn og foreldre, og deretter arbeidsrett og husleierett.

Vi har hatt en viss nedgang i registrerte voldssaker, og dette beror nok først og fremst på en gjennomgang av rutineene for hvordan vi rubriserer saker, der vi trolig har mistet en del av registreringene på vold og mishandling i de sakene hvor vold og mishandling kommer opp som et element i andre sakstyper innen for eksempel familierett eller utlendingsrett. Vi vil se nærmere på dette i 2019 for å se om vi kan gjøre en bedre kategorisering for å bedre fange opp de sakstypene som går over flere kategorier. Vi opplever at gjennomgangen av saksregistreringen i all hovedsak har vært positiv, men ser at vi nok har mistet noe informasjon om klientene her.

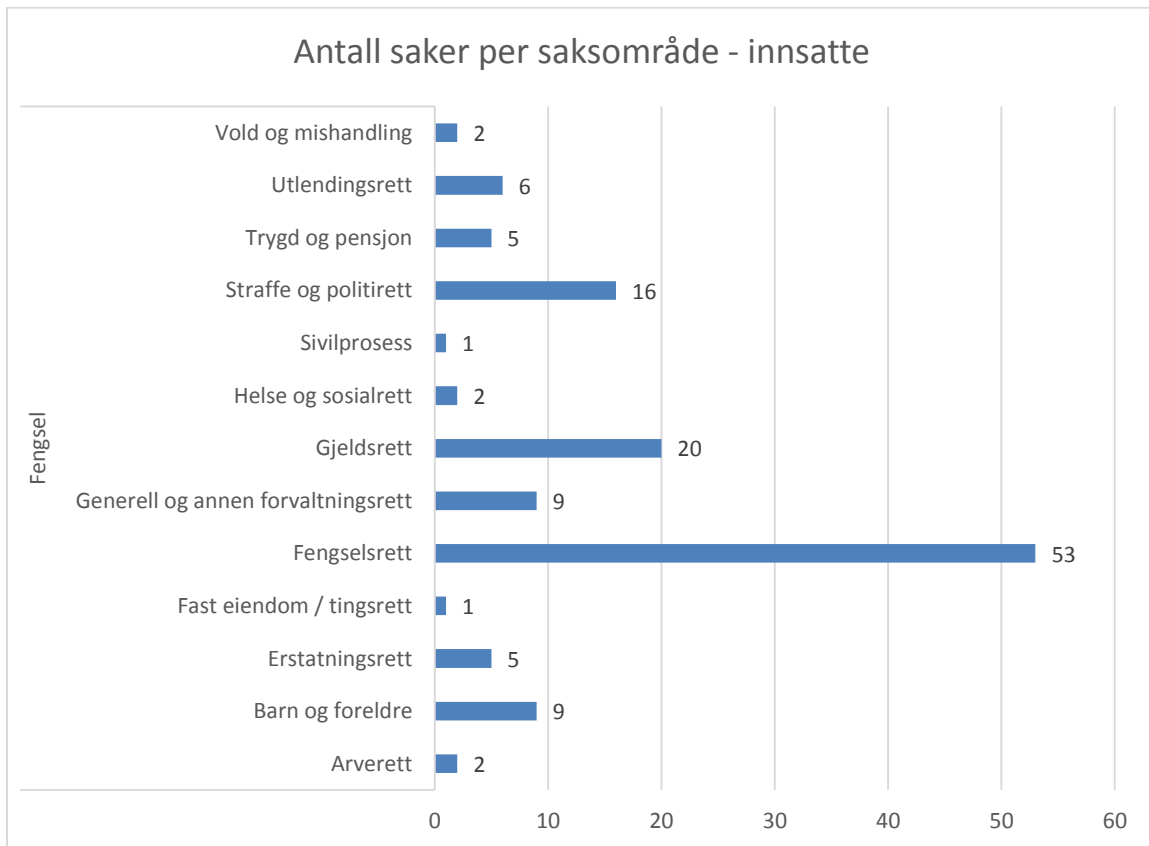

Siden 70-tallet har JURK gitt rettshjelp til kvinner i soning, både ved å ha saksmottak, ved å holde foredrag i fengsel og ved å jobbe rettspolitisk for å bedre soningsforholdene deres. I løpet av 2018 har vi hatt jevnlig saksmottak i de fem kvinnefengslene. Vi mottok 131 saker fra 50 kvinnelige innsatte. Med tanke på at det kun er omkring 200 kvinnelige innsatte i norske fengsler til enhver tid¹, mener vi at antallet saker vi mottar fra denne klientgruppen indikerer et stort udekket rettshjelpsbehov blant kvinnelige innsatte. Antall klienter og saker mottatt i fengsler i 2018 er færre enn i 2017. I 2017 hadde vi ekstra prosjektmidler til å holde voldsforedrag i fengsler, i tillegg til ekstra midler til å reise på fengselsbesøk i forbindelse med en undersøkelse vi gjennomførte blant kvinnelige innsatte. Det er derfor helt naturlig at vi har tatt i mot færre saker i fengslene i 2018, da vårt oppsøkende arbeid i fengslene dette året har vært det vi får til i vår ordinære drift.

Statistikken viser at de kvinnelige innsattes behov for rettshjelp er noe annerledes enn det behovet JURKs øvrige klienter har. Ikke overraskende er spørsmål om fengselsrett det saksområdene flest innsatte har spørsmål om. Det er også flere som

¹ <https://www.ssb.no/statbank/table/10530/?rxid=57178c56-f453-4c80-b3f0-488f35375898>

har spørsmål om gjeld og om straffe- og politirett. Ni innsatte hadde barne- og foreldrerettslige spørsmål.

4.3 Partsrepresentasjon

Vi hjelper våre klienter med partsrepresentasjon både i saker hvor motpart er privatperson og når motpart er en offentlig instans. Skriftlig partsrepresentasjon kan for eksempel innebære at vi korresponderer skriftlig med motparts advokat på vegne av vår klient eller at vi klager på offentlige vedtak. Muntlig partsrepresentasjon kan innebære at vi representerer vår klient i forhandlingsmøter med arbeidsgiver, eller at vi tar saken til forliksrådet.

JURK har i løpet av 2018 skrevet 133 brev til motpart og 168 klager til instanser som blant annet UDI, UNE, NAV, Fylkesmannen, HTU, Trygderetten, Forliksrådet, Politiet og fengsler. Dette er ressurskrevende arbeid, men vi velger å prioritere dette for klienter med behov for hjelp ettersom det er av avgjørende betydning for å ivareta deres rettssikkerhet. Vi har også hjulpet flere klienter med muntlig representasjon.

JURK er det eneste rettshjelpstiltaket som hjelper voldsutsatte kvinner med å orientere om og skrive søknader om voldsoffererstatning og rettsferdsvederlag.

4.4 Saksbehandlingsområder og tendenser vi ser i 2018

Arbeidsrett

Vi har fortsatt svært stor pågang i saker gjeldende arbeidsrettslige problemstillinger, og det har vært særlig mange oppsigelsessaker i 2018. Dette er saker av svært stor velferdsmessig betydning for klientene, og vi har i flere saker fått til gode sluttavtaler som har hjulpet klientene våre å klare seg økonomisk i overgangsfasen til ny jobb.

Vi har også sendt en rekke påkrav på manglende utbetaling av lønn og feriepenger. I disse sakene opplever vi ofte at arbeidsgiver betaler klienten det skyldige beløpet etter at JURK har sendt påkrav. I mange av sakene kan det være vanskelig å beregne kravets størrelse, da flere av klientene ikke har oversikt over egen arbeidssituasjon som følge av manglende kontrakt, lønns slipper etc. Det har vært en tendens i flere år til at mange klienter kontakter oss for bistand til å sende påkrav på høsten. Det ser ut til å henge sammen med sommerjobber, der sommerjobbenes midlertidige karakter gir grobunn for mer uryddige arbeidsforhold. For å møte den store pågangen har vi i 2018 gjort grundigere vurderinger av hvilke klienter vi har sendt påkrav på vegne av, og hvilke klienter som først er blitt gitt informasjon for å forsøke å drive inn pengene selv. Dette er en del av vårt prinsipp om hjelp til selvhjelp, men også en nødvendighet for å sette inn kapasiteten vår der den trengs mest.

De senere årene har arbeidsgruppen også fått et økt antall henvendelser som gjelder det *psykososiale arbeidsmiljøet*. Flere personer føler seg trakassert eller mobbet på arbeidsplassen og ønsker juridisk rådgivning i den forbindelse. I flere tilfeller ønsker de at JURK skal uttale seg konkret i deres sak. Dette er svært komplekse og vanskelige saker som gjør at vi sjeldent kan gi klientene klare svar.

Som tidligere ser arbeidsgruppen en økende tendens til tvister om *arbeidsgivers styringsrett*. Vi opplever også at styringsretten benyttes til å presse folk ut av sine stillinger. Vi mottar også et betydelig antall henvendelser fra klienter som mener å ha mottatt en *usaklig oppsigelse*, og som ønsker bistand i den forbindelse.

Vi har også hatt mange saker som gjelder lovmessigheten av midlertidige kontrakter. Dette er et område vi prøver å være særlig oppmerksomme på, da vi vet at midlertidige kontrakter blant annet kan føre til økt graviditetsdiskriminering. Det har lenge vært et problem at midlertidige kontrakter brukes i større utstrekning enn loven åpner for, og selv om loven er myknet opp, ser det fortsatt ut til å være en del bruk av ulovlige midlertidige kontrakter. Ofte ønsker ikke klientene å gjøre noe med situasjonen der og da, men ønsker å ha vurderingen av lovmessigheten med seg i lomma, slik at dersom det skulle oppstå problemer med forlengelse, kan de slå i bordet med at de uansett bør være å anse som fast ansatte. Å angripe arbeidsgiver samtidig som man håper på forlengelse av midlertidig kontrakt, virker for mange som et usikkert alternativ.

Vi har også hatt mange henvendelser som gjelder spørsmål om ammefri og tilrettelegging for amming på arbeidsplassen. Dette er nok problemstillinger som er svært aktuelle for mødre, men som har begynt å dukke oftere opp hos oss etter at Ammehjelpen ble oppmerksomme på vår eksistens. Vi har også bidratt noe til Ammehjelpens egne skribenter, med å gjøre enkelte utredninger til deres egne artikler. På den måten har vi kunnet nå ut til svært mange med informasjon om det juridiske rammeverket for amming i arbeidslivet.

Diskrimineringsrett

Vi har fortsatt hatt saker innen diskrimineringsrett, både på kjønn, etnisitet og funksjonsevne. Graviditetsdiskriminering fortsetter å være et problem.

Vi har hatt en viss økning av saker som gjelder seksuell trakassering etter #metoo-oppropet i 2017. Vi har arbeidet mot seksuell trakassering i en årrekke, og har i tillegg til å håndtere enkeltsaker fra kvinner, arbeidet mye rettspolitisk med problemstillingen.

I 2018 har vi klaget inn to saker til Likestillings- og diskrimineringsnemnda. Vi har i 2018 opplevd en økt pågang av saker med spørsmål om diskrimineringsrettslige problemstillinger.

Trygd- og sosialrett

Gruppen som arbeider med trygd- og sosialrett ser at et gjennomgående problem for våre klienter er kontakt og kommunikasjon med NAV. De fleste klientene føler at de får dårlig eller ingen informasjon når de kontakter NAV med sine spørsmål, og vi får derfor svært mange spørsmål om hvilke rettigheter klientene våre har krav på. Det er også mange som føler seg dårlig behandlet av NAV, disse henviser vi til serviceklage.

Til tross for fokus på klarspråk i NAV, er vedtakene som sendes ut erfaringsmessig svært vanskelig å tyde for klientene våre. Det kan både være uklart hva som er hjemmelen for vedtaket, og hva NAV legger vekt på i vurderingene som foretas. Det hender også at vedtakene mangler en begrunnelse og ikke er etterprøvbare. Enkelte henvendelser fra klienter handler bare om å forklare innholdet i et vedtak.

Som tidligere har vi flere saker om *barnebidrag*. Ofte dreier det seg om private avtaler om barnebidrag mellom klienten vår og barnefar, som ikke har blitt indeksregulert eller der bidragssummen vurderes å være for liten. I enkelte saker har klienten vår avtalt seg bort fra barnebidrag, noe loven ikke åpner for, og mangler kunnskap om rettighetene sine når det gjelder innkreving av barnebidrag.

På området for sosialrett får vi inn mange forespørsler om bergningsgrunnlag for diverse stønader og støtteordninger. Mange av disse har vi vært nødt til å avvise, da det ikke har

vært juridisk grunnlag for å fremme en klage. Det er likevel tidkrevende arbeid å vurdere alle disse, og vi hadde ønsket at det offentlige selv var bedre på å kommunisere sine vedtak og begrunnelsene for disse. Vi mener at dette egentlig ligger under det offentliges veiledningsplikt. Vedtakene om økonomisk sosialhjelp har ofte svært kort klagefrist, noe som kan gjøre det utfordrende å rekke og utforme en klage innen fristen. Vi har også forsøkt å henwise noe flere av disse sakene til Sosial- og eldreombudet i Oslo.

Innenfor både trygde- og sosialretten har vi mottatt mange saker som gjelder klager eller anker på avgjørelser, og vi har da gjort en vurdering på om det er juridisk grunnlag for å oppnå endring. I en del saker velger vi å gå inn og partsrepresentere, men i mange saker henviser vi til NAVs veiledningsplikt slik at klienten skal kunne skrive en klage selv.

Vi har også sett en økt pågang av trygderettslige spørsmål om rettigheter som ligger regulert utenfor folketrygdloven.

Familierett

Familierettsgruppen arbeider med saker innen ekteskap, samboerforhold, arv og barnerett. Gruppen har i mange år hatt en svært stor pågang av klienter, og vi arbeider kontinuerlig med å fordele kapasiteten vår best mulig. Våren 2018 var det svært mange saker på gruppen, mens det var noe roligere på høsten. Vi har innført en stadig strengere praksis av øvre inntektsgrense i disse sakstypene.

Familierettsgruppen er den saksguppen som får flest henvendelser fra klienter som kommer over vår inntektsgrense. Føringer fra JURKs tilskuddsytere, samt behovet for å rette kapasiteten vår inn der det trengs mest, fører dermed til at vi henviser mange kvinner med familierettslige problemstillinger til finne hjelp på egenhånd, der det mest aktuelle vil være å kontakte advokat. Vi sender ofte ut brosjyrer til disse kvinnene likevel, da dette er en svært enkel prosess for oss, og muligens kan hjelpe noen av dem litt på vei. Familierettsgruppen har også laget noen gode standardskriv på temaer mange klienter har spørsmål om, for å effektivisere arbeidet i saker der klienten først og fremst trenger informasjon.

Pågangen i denne typen saker, viser oss at familierett er et viktig område for kvinner i dag, og vi hadde ønsket at vi hadde anledning til å bistå flere, også blant kvinner som har noe bedre økonomi enn de vi nå sikter oss inn mot. Det er tydelig for oss at det er ett stort behov for rettshjelp på dette feltet. Det er også en stor del av kvinnene som kontakter oss for hjelp som har mye gjeld, som gjør vurderingen av deres økonomiske kapasitet mer komplisert.

Ekteskap

Vi opplever at færre klienter ønsker informasjon om fremgangsmåten for separasjon og skilsmisse, men at stadig fler ønsker *informasjon om- og bistand til å gjennomføre skifteoppgjør*. Flere av kvinnene som kontakter oss har liten oversikt over egen

økonomi og formuesordningen i ekteskapet. I disse sakene har vi ikke mulighet til å gi klientene konkrete svar, og det blir gitt generell informasjon om skifteoppgjør. En annen bekymringsverdig observasjon er at mange av kvinnene vi er i kontakt med tror at deling skjer etter eiendomsgrensene, og derfor ikke tar tak i saken ettersom mannen eier alt.

I flere saker har kvinnene som kontakter oss allerede inngått en avtale om skifteoppgjør. Vi opplever at mange tror de kan ombestemme seg i ettertid. Dette gjelder både klientene våre og motpart, og fører ofte til konflikter i ettertid som kunne vært unngått dersom skifteoppjøret hadde blitt gjennomført på en mer ryddig måte.

Mange av klientene våre ønsker representasjon fra JURK. Dette er ofte svært ressurskrevende, og vi foretar en konkret vurdering av saken og klientens behov for bistand før vi påtar oss slike saker.

Nesten 50 % av JURKs klienter har innvandrerbakgrunn, noe som også reflekter seg i problemstillingene klientene våre kommer med. Vi får flere spørsmål om gyldigheten av ekteskap inngått i utlandet, og hvilket lands regler som gjelder ved skifteoppgjør. For mange kommer det som en overraskelse i tilfeller der norske regler ikke kommer til anvendelse. Dette kan også ha svært uheldige konsekvenser, ettersom enkelte lands regler i mye større grad tilgodeser mannen ved skilsmisse. En annen side av dette er at det kan være svært utfordrende for klienten å få kjennskap til disse reglene etter lang tid i Norge. Hennes rettsstilling er dermed svært svak.

Vi har også saker der utenlandske klienter blir registrert som gift i folkeregisteret av UDI ved ankomst til Norge, men der de i ettertid ikke får innvilget skilsmisse av Fylkesmannen fordi det ikke er tilstrekkelig dokumentert at vedkommende er gift. Dette er også problemer som kan ha innvirkning på hvilke offentlige støtteordninger klienten innvilges, og kan derfor være av stor praktisk betydning. For klientene våre er det svært problematisk at praksis ikke er enhetlig på dette området.

Samboerforhold

Som tidligere har vi et betydelig antall saker som gjelder samboerskap og *økonomisk oppgjør etter endt samboerskap*. Vi ser at mange samboere ikke inngår samboerkontrakt og at de ikke er klar over sin rettsstilling. Under samboerforholdet ser vi tendenser til at kvinner oftere betaler for forbruksutgifter og utgifter knyttet til barn, mens mannen betaler for formuesgoder som hus og bil. Der samboerne har inngått avtale om deling opplever vi at den sjeldent er fordelaktig for våre klienter. Flere opplyser om at de har følt seg presset til å inngå avtalen, at tidligere samboer har fremstilt det som om hun ikke har noen rettigheter og truet med advokat, eller har skaffet seg advokat – noe vår klient ikke har hatt råd til. Vi opplever at det ofte er ujevnt

styrkeforhold mellom partene, og at kvinnene ofte kommer økonomisk dårligere ut enn mannen.

Arverett

Familiegruppen får mange henvendelser om arv. Vi mottar blant annet spørsmål om pliktdelsarv, tolkning av testament, samboers arverett, ektefellers arverett, retten til å sitte i uskifte, opprettelse av testament, forskudd på arv, avkall på arv, båndleggelse av arv.

Vi opplever at mange ektefeller og samboere ikke er bevisst sin rettsstilling på dette området. Mange vet ikke at samboere og ektefeller ikke er likestilte når det kommer til arverett. Vi ser også at arveoppgjørene i økende grad påvirkes av at folk skiller seg og stifter ny familie. Dette fører til at arveoppgjørene blir mer kompliserte.

JURK får nå, oftere enn tidligere, forespørsel fra klienter om å representere dem i forbindelse med arveoppgjør. Vi opplever at mange ikke mottar det de har krav på, til tross for kjennskap til reglene.

Vi har i 2018 avgrenset tydeligere hvilke arvesaker vi tar. Vi vurderer konkret det velferdsmessige behovet til klienten, og tar i liten grad saker om arveplanlegging eller hypotetiske arveoppgjør. Vi ser i utgangspunktet at mange kvinner har behov for dette, men i mange tilfeller er det ikke de mest ressursvake kvinnene det gjelder, og vi ser oss derfor nødt til å henvise disse til å oppsøke advokat, og heller hjelpe kvinner med svakere økonomi. Vi vil understreke at dette på ingen måte trenger å bety at kvinnene vi henviser er rike, men at vi med dagens pågang må prioritere svært hardt mellom de hjelpesøkende.

Vold i familien

Familierettsgruppen kommer ofte bort i klienter som kontakter oss grunnet ett familierettslig spørsmål, men hvor det samtidig kommer opp at kvinnene har opplevd ulike former for vold i samlivet. En del av disse klientene ønsker, og får, også veiledning om rettigheter og hjelpetiltak om disse problemstillingene. Det kan handle om vold i nære relasjoner, hvordan man anmelder, hvordan man får besøksforbud, eller informasjon om tilbudene på krisesentrene og hos politiet.

Avtalerett

JURK bistår med generell avtaletolkning samt utforming av forliksklage dersom det er nødvendig å etablere et tvangsgrunnlag for å få oppfylt en avtale eller inndrive et pengekrav. Dersom vi vurderer klienten til å være i stand til å etablere tvangsgrunnlag på egenhånd, gir vi kun hjelp til selvhjelp.

Barnerett

En stor andel av sakene vi behandler gjelder foreldre og barn. De fleste av disse sakene er foreldretvister og gjelder foreldreansvar, fast bosted og samvær. Familiegruppen har flere standardskriv på norsk, lett norsk og engelsk som vi benytter ofte. Disse standardskrivene avlaster oss i en stor andel av saker, og er svært kostnadseffektiv rettshjelp. Vi sender i første omgang ut standardskrivene med en oppfordring til å ta kontakt, dersom klienten har flere spørsmål. Vi henviser også ofte til familievernkontoret.

I en stor andel av sakene ser vi at det er høyt konfliktnivå mellom mor og far, og at dette gjør det vanskelig å bli enige om foreldreansvar, fast bosted og samvær. Ofte kommer klienter til oss som følge av at det ikke ble enighet om en avtale på familievernkontoret. I slike saker er det imidlertid lite vi får gjort. Hvis foreldrene ikke blir enige seg i mellom må de ta saken til retten. Selv ikke en retts sak er i alle tilfeller nok til å dempe konfliktnivået.

Vi opplever også at flere ikke forstår omfanget eller innholdet i avtaler de har inngått på familievernkontoret, da de ikke har blitt opplyst om hva de rettslige begrepene «foreldreansvar», «fast bosted» og «samvær» faktisk innebærer. I enkelte tilfeller opplever vi også at klienter har fått feilinformasjon om lover og regler av familievernkontoret. I slike saker opplyser vi om det faktiske innholdet i begrepene og det riktige innholdet i lover og regler.

Vi opplever også at mange ikke klarer å samarbeide om en allerede eksisterende avtale. I disse sakene ser vi at vurderingen av hva som er det beste for barna ofte kommer i skyggen av foreldrenes personstrid. Flere av klientene våre kommer til oss som følge av at den andre ikke forholder seg til avtale eller rettsavgjørelse.

Vi har fortsatt mange saker der foreldrene krangler om hvem som skal dekke utgifter til barnet. I flere saker betaler barnefar lite eller ingenting for barnet.

I saker der *barnevernet* er involvert bistår vi tidvis klienter med å klage på saksbehandling, eller vedtak som ikke er fattet av Fylkesnemnda. Vi hjelper også å forklare innhold i vedtak og gir generell informasjon om barnevernet, og klageadgang til Fylkesmannen. I de fleste saker om barnevern, bidrar vi først og fremst med generell informasjon.

Husleierett

Vi mottar fortsatt et stort antall saker innen husleierett. I løpet av 2018 valgte vi å gå bort fra å bistå utleiery. Utleiere kan være i en sårbar situasjon, dersom deres betaling av huslånet avhenger av utleiekontrakten, men vi har likevel valgt å gjøre denne avgrensningen. Det er

fordi vi er nødt til å disponere vår kapasitet best mulig, og at leietakere i utgangspunktet er en mer sårbar gruppe enn utleiere.

Som tidligere, har vi hatt mange saker om *tidsbestemte leieforhold* der klientene ønsker å komme seg ut av kontrakten. I noen av disse sakene nekter utleier urettmessig nekter å godkjenne fremleie. I mange av sakene har klienten misforstått oppsigelsesreglene og terskelen for å heve, noe som ofte fører til at de må betale dobbel husleie.

Videre har vi mange saker som omhandler *utbetaling av depositum*. Et gjennomgående problem er fortsatt at bankene ikke har tilstrekkelig kunnskap om depositumsreglene, og at våre klienter blir villedet når de ringer til banken for veiledning. Vi ser at mange av våre klienter har innbetalt irregulært depositum. Videre har vi hatt noen saker der utleieren ikke ønsker å opprette en lovlig depositumskonto når leietakeren krever dette.

Videre har vi mange saker som omhandler *utbetaling av depositum*. Et gjennomgående problem er fortsatt at bankene ikke har tilstrekkelig kunnskap om depositumsreglene. Vi ser også mange tilfeller av leietakere som har innbetalt irregulært depositum.

Vi har også mange saker om mangler i husleieforholdet, krav om prisavslag og andre misligholdsbeføyelser, og henvendelser fra klienter som har fått krav om erstatning fra utleier etter endt husleieforhold. Vi har hatt flere saker om sopp, mugg og skadedyr i leiligheter.

Vi har i 2018 valgt å partsrepresentere mer i saker med sårbare klienter, enn hva vi har gjort tidligere. Vi ser at mange av disse klientene har behov for partsrepresentasjon for å vinne frem med sitt krav. I slike saker sender vi påkrav, og tar eventuelt saken inn for Husleietvistutvalget dersom det blir nødvendig. Vi har også representert klienter som selv har blitt klaget inn for Husleietvistutvalget. Vi ser fortsatt at selv om klientene våre får medhold i sine krav, har vi *problemer med å få kravet innfridd*. Dette betyr ofte at vi må av igangsette ny prosess med påkrav og tvangsinndrivelse. Dette fører til at mange av husleiesakene strekker seg over lang tid.

Vi har også et fokus på å partsrepresentere utsatte klienter. Vi ser at mange av disse klientene har behov for partsrepresentasjon for å vinne frem med sitt krav. I slike saker sender vi påkrav, og tar eventuelt saken inn for Husleietvistutvalget eller forliksrådet dersom det blir nødvendig. Vi har også representert klienter som selv har blitt klaget inn for Husleietvistutvalget eller forliksrådet. Vi ser fortsatt at selv om klientene våre får medhold i sine krav, har vi *problemer med å få kravet innfridd*. Dette betyr ofte at vi må av igangsette ny prosess med påkrav og tvangsinndrivelse. Dette fører til at mange av husleiesakene strekker seg over lang tid.

Fast eiendom

Boliggruppa mottar mange spørsmål om borettslag, eierseksjoner og boligkjøp. En stor del av disse sakene blir avvist på grunn av inntektsgrensa. Vi kan behandle saker om eierseksjoner og borettslag, men bare dersom vi har kapasitet til dette og et foreligger et særlig velferdsmessig behov.

Utlendingsrett

Som tidligere, har vi utvilsomt flest saker om *familiegjenforening*. Det gjelder både spørsmål om familiegjenforening med ektefelle og andre, eksempelvis barn, mor eller søsken. I familiegjenforeningssakene mottar vi mange spørsmål om inntektskravet og unntak fra inntektskravet. Videre er det mange som har spørsmål om hvordan søknadsprosessen rent praktisk foregår, både fra Norge og fra utlandet, herunder hvilken ambassade søknaden skal leveres til, vilkår for D-visum og forlovelsesvisum.

Vi har også et økende antall saker om *opphold på selvstendig grunnlag* jf. Mishandlingsbestemmelsen i utl. § 53. Kvinnene har kommet til Norge på familiegjenforening med ektefellen, og oppholdstillatelsen hennes avhenger derfor av et fortsatt samliv med mannen, med mindre hun oppfyller vilkårene for permanent oppholdstillatelse. Flere av kvinnene som kontakter oss opplever vold og mishandling i samlivet. De ønsker å flytte fra og skille seg fra mannen, men er redde for å miste oppholdstillatelsen og å måtte forlate Norge. For mange er det ikke et reelt alternativ å vende tilbake til opprinnelseslandet. Vi opplever at bestemmelsen ikke er godt nok kjent blant de som den er ment å beskytte, og at usikkerhet rundt UDIs praktisering av regelen gjør at flere velger å forbli i voldelige forhold. Dette gjelder særlig i saker hvor det ikke er snakk om fysisk vold, men tendenser til isolering og trusler.

I forlengelsen av dette, mottar vi fortsatt mange spørsmål om kravene til permanent opphold i Norge. I 2018 har vi mottatt svært mange spørsmål fra klienter om innholdet i selvforsørgelseskravet og unntak fra kravet. Kravet til inntekt er en vesentlig barriere for flere av kvinnene som kontakter JURK, og unntaksadgangen er snever. Flere av disse kvinnene har vanskeligheter med å komme seg på det norske arbeidsmarkedet, og i tillegg har de ofte blitt tildelt mye ansvar for barn og husholdning. Vi opplever gjennom vår saksbehandling at størrelsen på selvforsørgelseskravet og den snevre unntaksadgangen medfører at mange av våre klienter ikke har en reell mulighet til å komme seg ut av den uforutsigbarheten og usikkerheten det innebærer å kun ha midlertidig opphold i Norge.

Videre har vi hatt en økt pågang av utvisningssaker. Flere av sakene gjelder utvisningsvedtak og i disse sakene er det ofte begrenset hva vi kan gjøre. Vi kan imidlertid gi informasjon om hva en utvisning innebærer, vilkår for å få opphevet ett innreiseforbud, eller rett til å komme til Norge på kortvarig besøk. Vi har også gitt bistand med å få utsatt iverksettelse.

Vi har også hatt en del spørsmål vedrørende opphold for EØS-borgere. Flere har hatt spørsmål om oppholdstillatelse etter endt forhold med EØS-borger og vilkårene for varig oppholdsrett.

Vi har hatt et økende antall saker der klienten enten er i en asylsøkersituasjon eller i en nær relasjon til en asylsøker. I tillegg har vi hatt noen saker om statsborgerskap.

I saksbehandlingen har vi kommet over en del veiledningssaker som ideelt sett burde vært løst gjennom offentlig veiledningsplikt. Et eksempel er klienter som ikke forstår forskjellen på oppholdskort og oppholdstillatelse. Vi ser også at kvaliteten på veiledningen vi får fra UDI varierer fra avdeling til avdeling, og at noen saksbehandlere gir oss informasjon på bakgrunn av feil rettskilder.

Vi opplever også at det er vanskelig å få tak i offentlige kontorer, spesielt kommunen og forlikrådene utenfor Oslo.

Volds- og mishandlingssaker

JURK bistår kvinner som er eller har vært utsatt for mishandling, voldtekt, incest eller andre straffbare handlinger. Vi bistår blant annet kvinner ved spørsmål om politianmeldelse, klage på henleggelse av saker, samt oppfølging av anmeldelse hos politiet. Vi har i 2018 hatt mange voldssaker og mottatt mange spørsmål om beskyttelsestiltak. Vi gir også informasjon blant annet om voldsutsattes rettigheter, rettfærdsvederlag og voldsoffererstatning. Sakene hvor vi bistår klientene med å søke erstatning er generelt sett meget omfattende og tidkrevende.

Når det gjelder søknad om *voldsoffererstatning og/eller rettfærdsvederlag* opplever vi at flere av klientene våre har behov for støtte og tett oppfølging for å komme seg gjennom prosessen. Årsaken til dette kan være at flere lider av store psykiske og/eller fysiske skader. I disse sakene blir vår rolle overfor klienten ofte mye større enn kun den som juridisk rådgiver. Vi henviser derfor ofte til andre organisasjoner eller offentlige instanser, for at klienten skal få profesjonell samtaleterapi. Vi mottar mange spørsmål om voldsoffererstatning, og har også hjulpet klienter med å søke, samt skrevet klager på vedtak om voldsoffererstatning i 2018.

I saker om vold i nære relasjoner opplever vi at kvinnene synes det er *vanskelig å bryte ut og anmelde* saken til politiet. Begrunnelsen for dette er ofte sammensatt. Det kan være at de er redd for hva voldsutøver vil gjøre, at de ikke ønsker å anmelde en person de har en nær relasjon til, eller dersom de har barn, kan det være for å skåne barna, unngå konflikt, og unngå at barnefar havner i fengsel. I tillegg spiller *økonomiske forhold en viktig rolle*, ofte er kvinnene økonomisk avhengig av voldsutøver.

Vi har en del klienter med minoritetsbakgrunn, og erfarer at flere av disse kvinnene synes det er særlig vanskelig å si ifra om at de utsettes for vold. De forteller om frykt for å bli fryst ut av familie og venner, og som en følge av dette, ende opp uten nettverk.

Våre voldutsatte klienter er en *særlig sårbar gruppe*, med stort behov for informasjon om rettigheter og hvor de kan få hjelp for å komme seg ut av det voldelige forholdet. Vi ser at det er spesielt viktig for disse kvinnene at de blir tatt på alvor, og at de slipper å bli henvist fra en instans til en annen. Det krever svært stor innsats fra disse kvinnene å ta skrittet ut og be om hjelp, og det er lett at de faller utenfor dersom støtteapparatet ikke fanger dem opp.

Selv om vold i nære relasjoner skal være et satsningsområde for de offentlige fremover, ser JURK at kvinner som tar kontakt med politiet har ulike erfaringer med hvordan de blir møtt. Det varierer fra politidistrikt til politidistrikt hvordan voldsutsatte blir møtt og hvilken oppfølging de får.

I senere tid har JURK rettet et særlig fokus mot *økonomisk vold*. Grunnen til dette er at vi opplever en stadig økning av tilfeller der klienter kommer til oss med store gjeldsproblemer som følge av økonomisk vold fra nærstående. I noen tilfeller har klienten fått signaturen forfalsket og på den måten blitt gjort ansvarlig for stor gjeld. Andre ganger kan klienten ha blitt tvunget til å signere på for eksempel lånepapirer. Disse sakene er svært utfordrende. Både fordi klienten ofte ikke har oversikt over hvilke krav som er stiftet i hennes navn, og fordi det ofte er vanskelig å bevise hva som faktisk har skjedd. JURK opplever at økonomisk vold-begrepet er lite kjent for hjelpeapparatet (offentlige instanser osv.). Vi har også sett eksempler der klienter har forsøkt å anmelde økonomisk vold, men har blitt avist av politiet. Særlig i høstsemesteret mottok vi flere saker om økonomisk vold, og det var ofte snakk om store beløp. Alle sakene vi mottok denne perioden, kjennetegnes ved at de var henlagt av politiet pga. kapasitet. Vi har dermed måttet behandle de sivile sidene av saken, gjennom forhandlinger med kreditorer og å rette krav mot vedkommende som har tatt opp gjelden.

Vi ser også en tendens til økning av saker der kvinnene har blitt misbrukt over internett. Spredning av nakenbilder på nett er vanskelig å stoppe, og mange klienter er redde for at andre skal oppdage bildene og bruke det mot dem. Vi forventer å se stadig flere slike saker fremover. Samtidig ser vi at flere av denne typen saker blir henlagt hos politiet.

Vi har klaget på flere henleggelses fra politiet, og har blitt kontaktet av flere som har fått sakene sine henlagt. Flere har også fortalt at politiet har sagt at det ikke er noe poeng i å søke om voldsalarm eller besøksforbud.

En del av klientene som kontakter oss har rett på bistandsadvokat, og henvises derfor videre.

En generell tendens vi har sett i 2018, er et økende antall saker med ett internasjonalt aspekt; pengekrav mot personer bosatt i utlandet, voldsutøver bor i utlandet, men kommer fortsatt med truende meldinger, klienter som tar kontakt fra utlandet, gjeld som kreves inn via transnasjonale inkassoselskaper mm.

Vi har i 2018 utformet to nye standardskriv; «Om anmeldelse til politiet», og «Besøksforbud». Vi ser at det er mange som har generelle spørsmål om disse temaene, og kan dermed lette behandlingen vår av disse sakene ved å sende gode standardskriv om ordningene. Disse kommer også til nytte når vi har voldsutsatte klienter som først og fremst kontakter oss for hjelp i andre sakstyper enn vold, men som også har nytte av informasjon om voldssituasjonen.

Gjeld og pengekrav:

JURK bistår klienter som har større eller mindre gjeldsproblemer, blant annet med å få betalingsutsettelse, rentefritak eller med å opprette nedbetalingsavtaler med kreditorene. I noen tilfeller utarbeider vi også forslag til endelig oppgjør overfor kreditorene. Dette opplever vi relativt ofte at kreditorene aksepterer. Er det ikke mulig å komme til enighet med kreditorene angående betalingen av gjelden, kan JURK bistå med å fremsette søknad om frivillig, eller tvungen gjeldsordning gjennom namsmannen. Vi har en del henvendelser som gjelder ren gjeldsproblematikk av praktisk karakter. Disse henvises ofte til gjeldsrådgiver, Økonomiformidlingen i Bergen, eller Kirkens bymisjon sitt tiltak Fra kluss til pluss – gratis økonomisk rådgivning. Vi er noe bekymret for vanskeligheten av å motta gjeldsrådgivning fra kommunene. Problemene skal ofte være svært alvorlige før dette tilbys, og vi mener det kunne vært til det beste for alle om det var mulig å få bedre offentlig hjelp på et tidligere tidspunkt. Da er det også større potensiale for å klare å løse problemene. Vi ser et stort udekket behov for *økonomisk og praktisk rådgivning*.

JURK bistår også klienter som ønsker bistand til å inndrive pengekrav. Vi bistår også klienter med å bestride pengekrav dersom vi ser at klienten har rettslig grunnlag for å dette.

Fengsel:

JURK opplever at det er et stort behov for rettighetsinformasjon og konkret rådgivning overfor innsatte. Kvinner i fengsel er en minoritet blant innsatte i Norge og møter andre problemer enn menn i møtet med kriminalomsorgen. Dette kan typisk dreie seg om problemer knyttet til samvær med barn man har hatt boende fast hos seg, eller graviditet og funksjonshemming i fengsel. Vi får normalt inn mange spørsmål om straffegjennomføring; herunder særlig besøk og kommunikasjon med

familie og barn, overføring mellom soningsanstalter, helserettigheter, gjenopptakelse av straffesak, tilgang på rettighetsinformasjon og gjeld.

Fengselsklientene våre har *sammensatte problemer*. Mange sliter med rus og har både psykiske plager og sosiale problemer, i tillegg til mye gjeld. Flere har også blitt utsatt for overgrep. Dessverre opplever vi at mange av klientene våre ikke får den hjelpen de har behov for til å håndtere disse problemene før de kommer ut fra fengselet. Dette kan vanskeliggjøre tilbakevendingen til samfunnet etter endt soning, og gjøre at kvinnene faller tilbake i et kriminelt spor. Vi har i 2018 særlig merket oss at det har vært mange spørsmål om helsehjelp fra innsatte kvinner. Det handler om at de ønsker tilbud om helsehjelp, ikke får informasjon om dette eller hvorfor de ikke får helsehjelp, og at de ikke får for eksempel medisiner.

Vi opplever at utenlandske innsatte er en særlig sårbar gruppe. På fengselsbesøk har vi opplevd at noen av de innsatte ikke hadde tilstrekkelig norsk- eller engelskkunnskaper til at vi kunne ta inn deres saker. Vår erfaring er at beskjeder i fengslene primært blir gitt på norsk, og noen ganger på engelsk, men ikke på noen andre språk. Dette er en trussel for rettsikkerheten til innsatte. JURK mener at en tolketjeneste ved mottak i fengslene vil kunne forbedre rettssikkerheten til de innsatte betraktelig.

Vi opplever også at utenlandske innsatte har store problemer med å ivareta et forhold med barn som bor i utlandet. Et eksempel på dette kan være at det ikke er gjennomførbart at barna kommer på besøk, barna er for små til å få noe ut av å snakke med moren i telefonen og fengselet kan heller ikke tilby videosamtale.

Vi opplever også at mange henvendelser fra innsatte kommer på «vegne av gjengen», altså at det dreier seg om problemstillinger som gjelder en gruppe innsatte, og der ikke alle tør å ta kontakt med oss, men at en av de innsatte tar kontakt på vegne av flere. I disse sakene er det gjerne snakk om strukturelle problemer, rutiner i fengselet ol.

For å nå ut til gruppen kvinnelige innsatte har vi i 2018 hatt faste mottak annenhver uke på alle de rene kvinnefengslene i landet. Ved hvert besøk holder vi et informasjonsmøte om JURK og hvilke rettsområder vi kan bistå i, med påfølgende saksmottak.

Helserett

Vi har også hatt enkelte saker innen helserett. Disse handler ofte om mangelfull helsehjelp, og en del av sakene er henvist Pasient- og brukerombudet. Mange av sakene om helsehjelp dreier seg om psykisk helsehjelp, hvor det ser ut til å være særlig vanskelig å motta den hjelpen man trenger. Vi har også enkelte saker innen utdanningsrett, introduksjonsloven og avtalerett. Innen forvaltningsretten har vi

også behandlet saker om regler for god advokatskikk, informasjon om taushetsplikt, innsynsrett og vergemål.

5. Våre klienter

Hvert år samler JURK inn statistikk om våre klienter og om hvilke saker vi behandler. Klientene gir opplysninger i et anonymisert statistikkskjema om blant annet alder, bosted, inntekt, gjeld, sivilstatus, antall barn og andre relevante opplysninger. Målet er å kunne si noe mer generelt om hvem det er som har behov for rettslig bistand, og hva slags saker klientene våre trenger hjelp til å løse. I tillegg er det et mål for JURK å kunne gi tilpasset hjelp til selvhjelp. Vi strekker oss ofte lenger der vi ser at klienten har et særlig velferdsmessig behov for hjelp, for eksempel dersom hun snakker lite norsk, har lav inntekt eller annet, som kan gjøre det vanskelig å hevde sin rett på egenhånd. Statistikken hjelper oss å finne de klientene som har størst behov for hjelp. Vi ber alle klienter om å oppgi statistikk, men dersom klienten ikke samtykker, samler vi ikke inn denne. Dette er en endring fra tidligere år, og kom i stand etter vår gjennomgang av GDPR i organisasjonen. Dette innebærer at det vil være noen flere klienter som ikke er registrert, verken med sak- eller personbaserte opplysninger, og som derfor ikke er med i tallene og grafene vi presenterer i dette kapitlet.

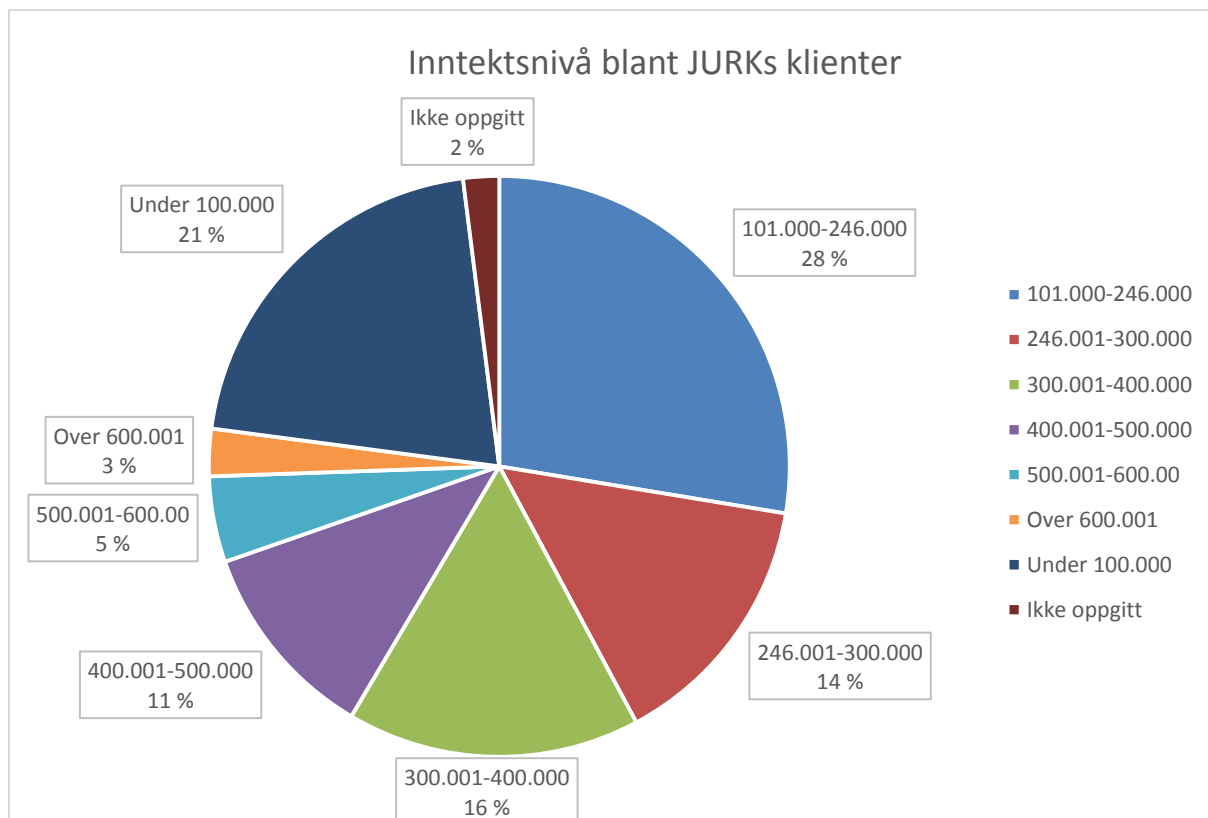
I 2018 behandlet vi saker fra totalt 2051 ulike klienter. Dette er 280 færre klienter enn vi hadde i 2017, og tre færre klienter enn vi hadde i 2016. Vi er godt fornøyd med antall klienter. I lang tid har vi hatt svært stor pågang av nye klienter og saker. Med det antall saksbehandlere som vi har, mener vi at vi nå har lagt oss på et forsvarlig antall av klienter, som gjør det mulig for oss å gi god og tilpasset veiledning til de som trenger det. Vi har også praktisert inntektsgrensa noe strengere i år enn tidligere år, slik at vi får spisset vårt tilbud mot de som har det største velferdsmessige behovet. At vi fortsatt har saker der klientene våre tjener mer enn kroner 450 000, skyldes blant annet at vi i noen saker ser at klienten har et så stort personlig og velferdsmessig behov for å få hjelp, at vi bistår henne uavhengig av inntekt. Det gjelder blant annet i saker om diskriminering, seksuell trakassering og vold. Dersom klienter har forsørgeransvar, er eneforsørgere eller har høy gjeld, vil det også kunne tale for at hun likevel har behov for gratis, juridisk bistand fra oss, selv om hennes bruttoinntekt per år er mer enn kroner 450 000. I de tilfellene der klienten har høy inntekt, foretar vi alltid en helhetsvurdering av hvilket behov hun har for hjelp fra oss.

I det følgende vil vi gi en fremstilling av de dataene som vi har samlet inn om våre klienter.

Hvem er klientene våre?

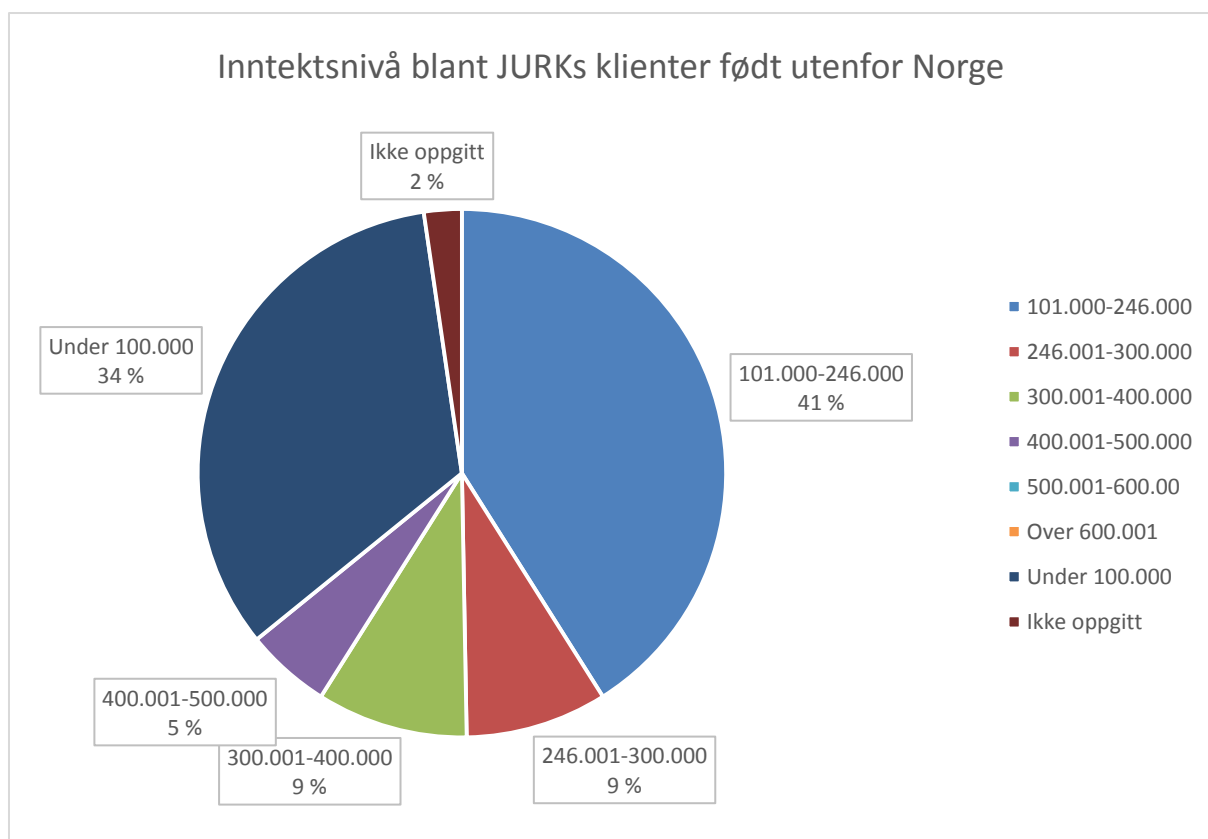
Inntekt: Så mange som 79 % av våre klienter tjener under 400 000 kroner brutto per år i 2018. Dette er mer enn 100 000 kroner under lønnsgjennomsnittet for kvinner i

Norge per 04.02.2019². De fleste av våre klienter tjener imidlertid langt mindre enn 400 000 kroner i året. 21 % tjener under 100 000 kroner brutto per år, og 28 % tjener mellom 100 000 og 246 000 kroner brutto per år.

Blant klientene vi har med etnisk minoritetsbakgrunn, er det flere med lav inntekt enn blant kvinner fra majoritetsbefolkningen. Så mange som 75 % av klientene vi har med minoritetsbakgrunn tjener under 246 000 kroner brutto per år, og 93 % tjener under 400 000 brutto per år.

² <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/lonnansatt>

JURK har som målsetting å være et nødvendig supplement til den statlige rettshjelpsordningen. Derfor gir vi først og fremst rettslig bistand til de som ikke faller inn under fri rettshjelpsordningen, og som ikke har de økonomiske ressursene til selv å betale for advokat. Vi undersøker derfor alltid klientenes økonomi (inntekt, formue, gjeld, sivilstatus og forsørgerbyrde), og om de har mulighet til å få rettslig bistand fra andre. Vi undersøker om klientene er medlem i fagforening eller har innboforsikring. Dersom klientene har mulighet til å få rettslig bistand gjennom slike ordninger, henvises de som hovedregel dit. Slik mener vi at vi når de klientene som ikke på annen måte har mulighet til å få den rettshjelpen de i utgangspunktet har krav på.³ Slik er vi også et nødvendig supplement til det eksisterende rettshjelpstilbudet i Norge.

For å være sikre på at vi når de klientene som behøver det mest, foretar vi alltid en helhetsvurdering av klientens behov. Først undersøker vi om klienten vil omfattes av fri rettshjelpsordningen. Fri rettshjelp er en sosial støtteordning som skal «sikre nødvendig juridisk bistand til personer som ikke selv har økonomiske forutsetninger for å kunne ivareta et rettshjelpsbehov av stor personlig og velferdsmessig

³ Se blant annet Kvinnediskrimineringskonvensjonen artikkel 2 c, jf. lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettighetsloven) av 21.05.1999, der det slås fast at kvinner skal «sikres effektiv beskyttelse, via kompetente nasjonale domstoler eller andre offentlige institusjoner». Dersom det er hindre som gjør at kvinner i realiteten ikke får tilgang til domstolsapparatet eller juridisk bistand, kan det anses som et brudd mot kvinnediskrimineringskonvensjonen. Se også CEDAW general recommendation nr. 33 (2015) om kvinners tilgang på rettshjelp.

betydning.»⁴ Det betyr at man kan få statlig økonomisk støtte til å betale for rettshjelp, oftest fra advokat. Det finnes imidlertid flere begrensninger i ordningen. I de fleste saker er inntektsgrensen for å motta fri rettshjelp kr 246 000 brutto i året. Vi ser imidlertid at klienter som tjener mer enn 246 000 kr årlig, ofte heller ikke har økonomi til å betale for advokat, men et stort velferdsmessig behov for slik hjelp. I tillegg er det flere av våre klienter som ofte har utgifter som det ikke tas høyde for når man vurderer om en person har rett på fri rettshjelp. Dette kan være utgifter i forbindelse med forsørgeransvar, høy gjeldsbyrde eller at man er enslig/alene og har høyere månedlige utgifter av den grunn. JURK anser det derfor slik at svært mange av de som har høyere inntekt enn kr 246 000 i året, i realiteten er i en slik økonomisk situasjon at det er umulig å betale utgifter til en advokat. Etter en helhetsvurdering kommer vi derfor ofte til at de likevel har behov for gratis, juridisk bistand fra JURK. I tillegg er det et stort antall sakstyper som ikke omfattes fri rettshjelps-ordningen i det hele tatt. Selv om du tjener mindre enn 246 000 kroner brutto i året, kan du altså ikke få innvilget fri rettshjelp i en rekke saker. Dette gjelder blant annet i saker om diskriminering og i saker om seksuell trakassering. I disse sakene ser vi at det er et klart behov for et rettshjelptiltak som vårt.

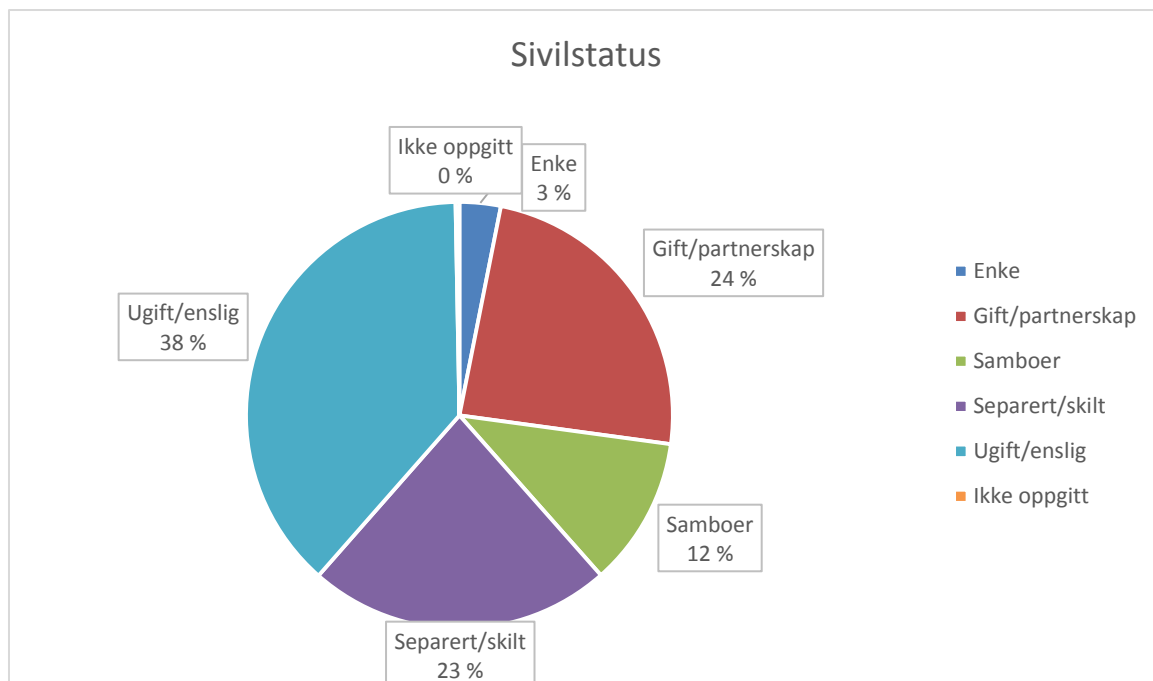
I de sakene der klienten ikke faller inn under fri rettshjelpsordningen, vurderer vi om hun har de økonomiske ressursene til selv å betale for advokat, basert på inntekt, forsørgerbyrde, gjeld og formue, eller om hun har innboforsikring eller medlemskap i fagforening som gjør at hun kan få hjelp andre steder. Dersom dette ikke er tilfellet, vil vi bistå klienten.

I noen tilfeller opplever JURK at klienter som i utgangspunktet kan ha rett på fri rettshjelp, vegrer seg mot å kontakte advokat. Dette kan blant annet skyldes at de tidligere har opplevd ikke å få den hjelpen de trenger. Flere klienter har også behov for å få kartlagt rettstilstanden sin, for å vite om det de lurer på er et rettslig spørsmål og om det er behov for advokatbistand. Da er det ofte tungvint, og kan være kostbart, å gå gjennom søknadsprosessen for å få fri rettshjelp. I tillegg er det slik at dersom det innvilges fri rettshjelp, er denne ofte begrenset til fastsatt antall timer. Timeantallet gir ofte ikke tilstrekkelig tid for en advokat til å hjelpe klienten med alle hennes rettslige spørsmål. JURK opplever å bli oppringt av advokater som ikke har flere timer «å bruke» på en klient, men der klienten likevel har et stort behov for juridisk bistand. I slike saker velger JURK ofte å overta sakene.

Sivilstatus og forsørgerbyrde: Av klientene til JURK, opplyser 64 % å være alene (skilt/separert, enke eller ugift/enslig).

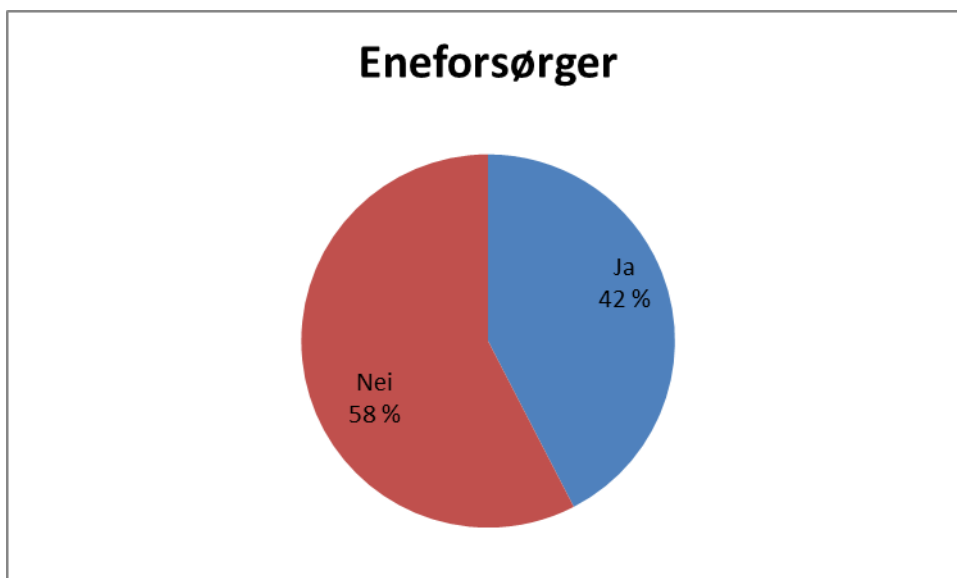
⁴ Lov om fri rettshjelp av 01.01.1981 (Fri rettshjelploven) § 1 (1)

51 % av JURK sine klienter opplyser å ha et forsørgeransvar for ett barn eller flere.

Antall barn	Antall klienter	Prosent
0	977	48 %
1	480	23 %
2	383	19 %
3	135	7 %
4	38	2 %
5	9	0 %
6	5	0 %
7	2	0 %
8	2	0 %
Ikke oppgitt	20	1 %
Total	2051	100 %

Av våre klienter som har barn, opplyser 42 % at de er eneforsørgere. Sivilstatus og forsørgerbyrde kan ha stor betydning for en persons økonomi, da livskostnadene til personer som er alene er høyere enn for de som lever i parforhold. Datamaterialet vårt tyder på at særlig eneforsørgere har behov for bistand fra JURK.

Opprinnelsesland:

Statistikken viser at 47 % av våre klienter har et annet opprinnelsesland enn Norge, og flesteparten av disse er fra Europa utenom Norden eller fra Asia. 8 % av våre klienter er opprinnelig fra Afrika. Så mange som 27 % av våre klienter har et annet statsborgerskap enn norsk. Dette er en økning i prosent fra tidligere år, og viser klart at vårt økte fokus på oppsøkende virksomhet har gjort at vi har nådd ut til flere innvandrerkvinner. At mange av de kvinnene som henvender seg til JURK er fra Europa utenfor Norden og Asia, kan også skyldes at vi når mange kvinner fra Thailand og fra Polen med Jussambassadør-prosjektet vi driver.

Dette viser dessuten at kvinner med minoritetsbakgrunn i Norge har et udekket rettshjelpsbehov, og at de offentlige rettshjelpsordningene som finnes, ikke klarer å fange opp det behovet som minoritetskvinner har for rettshjelp. Dette finner vi bekymringsverdig.

Fødested	Antall	Prosent
Afrika	173	8 %
Asia	312	15 %
Europa	314	15 %
Nord-Amerika	41	2 %
Norden	67	3 %
Norge	1067	52 %
Oseania	1	0 %
Sør-Amerika	65	3 %
Ikke oppgitt	11	1 %
Total	2051	100 %

Statsborgerskap	Antall	Prosent
Afrika	73	4 %
Asia	132	6 %
Europa	234	11 %
Nord-Amerika	26	1 %
Norden	73	4 %
Norsk	1467	72 %
Oseania	1	0 %
Statsløs	3	0 %
Sør-Amerika	27	1 %
Ikke oppgitt	15	1 %
Total	2051	100 %

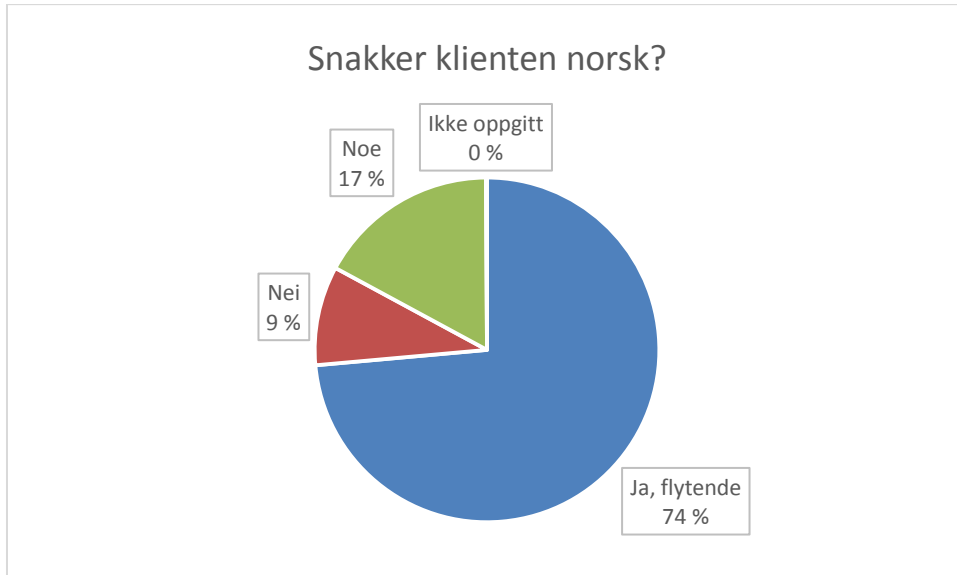
Norskkunnskaper:

Statistikken viser at 26% av klientene våre enten ikke snakker norsk eller snakker lite norsk. Vår erfaring er at hvor godt man snakker norsk, ofte har stor betydning for hvor god hjelp man får av det offentlige, og også for hennes muligheter til å orientere seg om egne plikter og rettigheter i samfunnet.

Gjennom vår saksbehandling opplever vi at flere opplyser å ha vansker med å klare seg selv i skriftlige prosesser hvor det offentlige er motpart (for eksempel klagesaker innen trygd-, sosial- eller utlendingsrett). Særlig kan det være vanskelig å forstå vedtak fattet av det offentlige. Det kan få stor velferdsmessig betydning for den det gjelder, bant annet fordi det kan føre til at man oversitter frister, ikke forstår hvilke plikter man har overfor det offentlige, og så videre. Svake norskkunnskaper kan også føre til at man ikke forstår informasjon distribuert av det offentlige (problemer med å lese vanlige informasjonsbrosjyrer, problemer med å komme i kontakt med rette instans osv.). Dette kan føre til at de går glipp av for eksempel de hjelpetilbudene som eksisterer.

JURK har som målsetning å nå klienter som ikke får den hjelpen de trenger fra det offentlige. At vi gir rettshjelp på et språknivå tilpasset klienten, mener vi fører til at vårt tilbud blir et viktig supplement til det offentlige hjelpetilbudet. Blant annet forklarer vi ulike rettsregler på en enkel måte. Vi utarbeider også brosjyrer på enkel norsk, der vi forklarer rettsregler og gir praktisk informasjon. Ofte hjelper vi klienter med å svare på eller klage på vedtak fra det offentlige, særlig i de sakene der vi ser at klienten ikke har ressurser til det selv, for eksempel på grunn av språkbarrierer. For å ha kompetanse til å gi hjelp tilpasset klientenes språknivå, har vi hvert semester et kurs i klart språk. Kunnskapen bruker vi i all vår saksbehandling, men særlig viktig er den når vi skriver svarbrev til våre klienter. Mange av brevene skrives på såkalt

«lett norsk» eller «lett engelsk», eller på andre språk dersom vi ser at det er helt nødvendig. På grunn av begrensede ressurser, har vi ikke anledning til å svare alle våre klienter på deres morsmål. I helt spesielle situasjonen betaler vi tolketjenester for å oversette brevene til klientens morsmål. Dette er svært kostbart, og vi skulle gjerne ha tilbudt dette oftere.

Hvilket språk svarer vi klienten på	Antall
Engelsk	163
Lett Engelsk	11
Lett Norsk	350
Norsk	1508
Russisk	4
Somali	2
Spansk	6
Thai	3
Tyrkisk	1
Vietnamesisk	1
Ikke oppgitt	2
Total	2051

Mottakssted: De aller fleste som henvender seg til JURK, gjør det via telefonmottak (51 %) eller via saksmottak på nettsiden vår (22 %). En betydelig andel av sakene mottar vi også ved at klientene møter opp personlig på vårt kontor (19 %).

JURK fokuserer på oppsøkende rettshjelp og på å spre rettighetsinformasjon til svakerestilte grupper i samfunnet (les mer om dette arbeidet i kapittel X). Flere undersøkelser har vist at for å nå disse gruppene, er det ofte nødvendig å oppsøke dem der de er. For mange oppleves det som en alt for høy terskel å kontakte advokat

eller rettshjelpere på eget initiativ. Det kan skyldes språkbarrierer, at man mangler kunnskap om hvilke rettigheter man har, eller at man synes det er vanskelig å fremstille saken på en god nok måte.⁵ For å nå de klientgruppene som ikke selv tar kontakt med rettshjelpere, er det derfor avgjørende at det finnes rettshjelpstiltak som driver oppsøkende virksomhet.

Med dette utgangspunkt holder JURK foredrag for blant andre minoritetskvinner. Etter endt foredrag tilbyr vi å ta imot saker fra tilhørerne, dersom lokalene tillater det. I år har JURK også gjennomført en såkalt rettighetsturné, med det til formål å nå kvinner bosatt over hele landet med juridisk bistand. Alle ansatte saksbehandlere reiste i løpet av en uke til forskjellige deler av landet for å holde foredrag, dele ut informasjonsmateriell, ha stands og ta inn saker. På rettighetsturneen fikk vi inn 111 nye saker i løpet av en uke. (Les mer om rettighetsturneen i kapittel X)

I en årrekke har JURK gitt rettshjelp til kvinner i soning, og i 2018 mottok vi 131 saker fra 50 kvinnelige innsatte. Med tanke på at det kun er omkring 200 kvinnelige innsatte i norske fengsler til enhver tid⁶, mener vi at antallet saker vi mottar fra denne klientgruppen indikerer ett stort udekket rettshjelpsbehov blant kvinnelige innsatte. Antall klienter og saker mottatt i fengsler i 2018 er færre enn i 2017. I 2017 hadde vi ekstra prosjektmidler til å holde voldsforedrag i fengsler, i tillegg til ekstra midler til å reise på fengselsbesøk i forbindelse med en undersøkelse vi gjennomførte blant kvinnelige innsatte. Det er derfor helt naturlig at vi har tatt i mot færre saker i fengslene i 2018, da vårt oppsøkende arbeid i fengslene dette året har vært det vi får til i vår ordinære drift.

Mottakssted	Antall	Prosent
Bodø krisesenter	3	0 %
Brev	39	1 %
E-post	22	0 %
Fengsel	131	2 %
Foredrag	72	1 %
Hjemmesiden	1348	22 %
Klientmottak	1171	19 %
Rettighetsturné	111	2 %
Telefon	3091	51 %
Tøyen	41	1 %
Ikke oppgitt	3	0 %
Totalt	6032	100 %

⁵ For en nærmere fremstilling av ulike rettshjelpsundersøkelser, se: Mathiesen, Thomas, *Retten i samfunnet – en innføring i retts sosiologi* (2011) s. 61 flg.

⁶ <https://www.ssb.no/statbank/table/10530/?rxid=57178c56-f453-4c80-b3f0-488f35375898>

Hva gjør klientene våre: Under 50 % av våre klienter er i arbeid. Av de som er i arbeid, opplyser 35 % at de har en deltidsstilling. At en så stor andel oppgir at de ikke er i arbeid, og at mange av de i arbeid jobber deltid, indikerer at et flertall av våre klienter har en løs tilknytning til arbeidslivet. Det får betydning for økonomi, og dermed for muligheten man har til å betale for advokat. Vi mener at denne statistikken klart viser at vi når utsatte kvinner.

Hva gjør du?	Antall	Prosent
Arbeidssøkende	109	5 %
Au pair	3	0 %
Er i arbeid	973	47 %
Hjemmeværende	42	2 %
Nav	541	26 %
Pensjonist	75	4 %
Sosial	58	3 %
Student	191	9 %
Under soning	45	2 %
Ikke oppgitt	14	1 %
Totalt	2051	100 %

Hvordan fikk klienten vite om JURK: For å finne ut hvordan vi best mulig kan spre informasjon om tilbudet vårt, registrerer vi også hvor klientene har hørt om oss. Vi ser at det er en forholdsvis stor spredning i hvordan klientene har blitt kjent med oss. Flere opplyser at de fikk vite om JURK via familie eller venner (26 %). Mange kjenner oss også fra før (17 %), eller har funnet informasjon om oss på internett (15%). At så mange som 14 % har blitt henvist til JURK fra offentlige instanser, tyder på at også det offentlige opplever at JURK er et nødvendig supplement til deres tilbud.

Mottakssted	Antall	Prosent
Advokat	85	4 %
Andre organisasjoner (ikke rettshjelpstiltak)	178	9 %
Andre rettshjelpstiltak	155	8 %
Familie/venner (jungeltelegrafen)	528	26 %
Foredrag	37	2 %
Internett/hjemmeside	310	15 %
Jussambassadørene	16	1 %
Kjenner fra før	344	17 %
Media	53	3 %

Offentlig instans	279	14 %
Oppslag plakat	43	2 %
Ikke oppgitt	23	1 %
Totalt	2051	100 %

5.4 Fyller JURK et udekket behov for rettshjelp?

JURK skal være et *supplement* til det ordinære rettshjelptilbudet. Vår jobb er å hjelpe kvinner med et udekket rettshjelpsbehov. Hvorvidt kvinner som henvender seg til oss har et udekket behov, vurderer vi i hver enkelt sak. Dersom de får hjelp fra andre, advokat, organisasjon, har krav på fri rettshjelp el. henviser vi videre eller avslutter saken.

Slik vi ser det kan ikke inntekt alene avgjøre hvorvidt kvinnene har behov for vår hjelp. Vi er nødt til å ta høyde for gjeld- og forsørgerbyrde. Dessuten har mange sammensatte utfordringer både praktisk, juridisk og sosialt, og har behov for at noen tar tak i saken deres og gir dem et pek i riktig retning. Dette gjelder særlig kvinner under soning og voldsutsatte kvinner. Som tidligere nevnt er JURK alene om å tilby hjelp til utforming av søknader om voldsoffererstatning. Dette rettsområdet er komplisert, og sakene vi får inn er svært omfattende. Vi opplever i høyeste grad at vi er med på å fylle et udekket rettshjelpsbehov for en svært utsatt gruppe.

En annen gruppe av klienter som vi opplever som sårbare og med et udekket behov for rettshjelp, er kvinner med kort botid i Norge og med manglende norskkunnskaper. Flere av disse kvinnene har spørsmål knyttet til ytelser fra NAV eller andre forvaltningsorgan, eksempelvis UDI. Rettighetene som disse offentlige instansene forvalter er av vital betydning for kvinnene og deres familier, og vårt inntrykk er at samhandlingen med forvaltningsorganene i de fleste tilfellene er svært utfordrende. Forvaltningsorganene henviser i stor grad til informasjon på egne nettsider, eller gir mye og lite tilpasset/relevant informasjon. Dette dekker på ingen måte behovet for informasjon og rettshjelp disse kvinnene har. Som vi så over har våre utenlandske klienter også i gjennomsnitt en lavere inntekt enn våre norske klienter, noe som i mange tilfeller vil forhindre dem i å kjøpe tjenester hos advokat.

For den største delen av klientene våre, som har en inntekt langt under gjennomsnittet på landsbasis, er det selvfølgelig penger som i mange tilfeller forhindrer dem i å søke juridisk hjelp hos eksempelvis advokat. Flere av klientene tjener godt under inntektsgrensen for rett til fri rettshjelp, som i lang tid har vært på kr 246 000. Vi opplever imidlertid at mange av disse klientene har saker som ikke omfattes av områdene i loven, eller at de tidligere har fått hjelp, men at tilbudet ikke har vært tilstrekkelig til å løse tvisten. Sistnevnte er typisk i saker

på familierettens område; saker som både kan være juridisk svært kompliserte og med høyt konfliktnivå mellom partene.

JURK og de andre rettshjelptiltakene har gjentatte ganger tatt til orde for at inntektsgrensen for rett til fri rettshjelp er satt for lavt. En lønn på kr 246 000 er en lav lønn. Mange av kvinnene som kontakter oss og som tjener over kr 246 000 har i realiteten få eller ingen frie midler til å engasjere advokat. Dette gjelder særlig kvinner med forsørgerbyrde, høy gjeld og liknende. Når det kun ses på brutto inntekt ved vurderingen av innvilgelse av fri rettshjelp, fører dette til at mange står uten reelle muligheter for å engasjere advokat. Sakstypene som omfattes av ordningen er også alt for snever.

Vi har også en stor andel klienter med voldserfaringer. Vi registrerer kun voldserfaringer på saksnivå – altså de sakene der det er voldsproblematikk vi hjelper klientene med. Det kommer imidlertid klart frem i mange klientmøter at klientene har vært utsatt for vold, selv om problemstillingen de kontakter oss for er en annen. Mange voldsutsatte kvinner har store utfordringer på andre rettsområder enn de som normalt tenkes på å omhandle vold. Både boligsituasjon, ytelser fra det offentlige, oppholdsstatus, gjeldsproblematikk og familierettslige problemstillinger kan opptre etter utsatthet for vold. Vi mener derfor at vi når en svært sårbar gruppe kvinner med vårt tilbud, selv om dette aldri vil komme klart til uttrykk i vår statistikk. Vi bemerker videre at vi velger å ikke rutinemessig spørre om utsatthet for vold, eller å registrere dette dersom klienten søker hjelp for andre problemstillinger, da vi mener registrering av så sårbar informasjon vil være etisk betenkelig og problematisk med tanke på personvern.

Den store pågangen til JURK og de andre rettshjelptiltakene er et uttrykk for at mange mennesker i Norge har juridiske problemer som ikke dekkes av fri rettshjelp. Disse menneskene har heller ikke en reell mulighet til å kjøpe advokattjenester.

6. Rettighetsinformasjon

6.1. Innledning

Rettighetsinformasjon har lenge vært en stor satsning hos JURK, og arbeidet vårt har de siste årene blitt profesjonalisert og videreutviklet med utgangspunkt i Tina Storsletten Nordstrøm sin forskning om krav til rettighetsinformasjon.⁷ De siste årene har vi også hatt et IMDi-finansiert prosjekt kalt «Jussambassadørene», hvor vi har

---

⁷ ”Minoritetskvinnens rett til rettighetsinformasjon”, publisert i kvinnerettslig skriftserie nr. 81/2009

drevet rettighetsinformasjon etter en «train the trainers»-modell. Også dette innebærer en metodisk videreutvikling av rettighetsinformasjonsarbeidet vårt. I 2018 har vi holdt omkring 35 foredrag for minoritetskvinner og på videregående skole, i tillegg til 23 foredrag i løpet av en uke da vi reiste til ulike deler av landet på en såkalt «rettighetsturné. I tillegg har vi gjennomført XX ordinære fengselsbesøk i de ulike kvinnefengslene i Norge.

Vi har også spredt rettighetsinformasjon gjennom to rettspolitiske arbeidere: I rød knapparbeidet har vi delt ut røde knapper for å bevisstgjøre om kampen mot vold mot kvinner, og i samboerprosjektet og kjærlighetsuka har vi delt ut samboerkontrakter (særlig blant studenter), for å bevisstgjøre om de økonomiske fallgruvene i samboerskapet.

Oppsøkende arbeid er svært kostnadskreven, både i reiseutgifter og arbeidskapasitet. I tillegg til vår ordinære foredragsvirksomhet kommer kursingen av Jussambassadørene, og deres videreformidling av denne informasjon til egne kvinnenettverk. Det eksakte antallet kvinner vi når ut til gjennom dette prosjektet er vanskelig å fastslå, men sett hen til antall jussambassadører og størrelsen på nettverkene deres er et sted mellom 800-1000 et realistisk tall. Vi har også bidratt med opplæring og informasjon til ansatte i voksenopplæring og i andre frivillige organisasjoner.

6.2. JURKs metode for rettighetsinformasjon

En av grunnpilarene i alt arbeidet vårt er nært samarbeid med andre. Derfor utvikler vi både foredrag og andre tiltak/prosjekter i tett dialog med ulike fagmiljøer, organisasjoner og representanter for målgruppene.

Vår metode for formidling av rettighetsinformasjon er basert på Tina Nordstrøms arbeid i JURK og hennes forskning ved avdeling for kvinnerett ved Juridisk fakultet, UiO. I forskningen sin sammenholder hun erfaringsmateriale fra JURKs mangeårige arbeid med rettighetsinformasjon, med de kravene til rettighetsinformasjon som kan utledes av FNs menneskerettighetskonvensjoner. I henhold til forskningen må informasjonen være:

- 1) reelt forståelig,
- 2) reelt tilgjengelig,
- 3) kvalitetssikret,
- 4) relevant for personen i den situasjonen hun måtte befinne seg i, og
- 5) statens plikt til å gi rettighetsinformasjon må balanseres opp mot den enkeltes ansvar for selv å innhente informasjon.

JURK sitt rettighetsinformasjonsarbeid oppfyller disse kriteriene på følgende måte:

- 1) For å sikre at informasjonen er *reelt forståelig*, arbeider vi mye med å enkel norsk. Vi lager også tegninger og illustrasjoner til foredragene vi holder, og forsøker å bruke praktiske eksempler for å gi bedre forklaringer. Dersom språkkunnskapene er dårlige, setter vi ofte folk sammen i grupper etter språk, slik at de kan oversette for hverandre. Vi kan også sende ut ordliste til stedene vi besøker med sentrale ord og begreper, slik at disse kan gjennomgås på forhånd.
- 2) For å sikre at rettighetsinformasjonen er *reelt tilgjengelig*, reiser vi ut på de møteplassene folk befinner seg på: foreninger, voksenopplæringer, krisesentre osv. Vi har som målsetting å ha saksmottak etter hvert foredrag, og på den måte sikre at informasjonen følges opp av mulighet for skreddersydd rettighetsinformasjon og eventuell rettshjelp.
- 3) For å *kvalitetssikre* informasjonen gjennomgår foredragene en grundig faglig sjekk før de holdes. Vi benytter også nettverket vårt, blant annet ved det juridiske fakultet, dersom vi føler at det er behov for det. Vi har jevnlig evalueringer og revisjoner av foredragene våre.
- 4) For å sikre at informasjonen er *relevant*, er vi i stadig dialog med brukergruppene og kontaktpersoner. Vi legger stor vekt på dialog med tilhørerne under foredragene, og kartlegger hvilke spørsmål som stilles. Vi innhenter også systematisk evalueringer fra kontaktpersoner etter hvert foredrag, i tillegg til at vi gjør en egevaluering.
- 5) Vi arbeider ut fra prinsippet om hjelp til selvhjelp, og gir mye informasjon om hvor man kan finne mer informasjon, og hvem man kan henvende seg til dersom man trenger hjelp.

6.3 Vår foredragsvirksomhet

6.3.1 Bakgrunn, målgruppe og evaluering

JURK har i en årrekke drevet systematisk oppsøkende virksomhet, særlig overfor kvinner med minoritetsbakgrunn. Andre grupper vi særlig søker å nå er kvinner i fengsel og voldsutsatte kvinner. Målet har vært å nå disse kvinnegruppene med samme tilbud som vi har til resten av landets kvinner; gratis juridisk rådgivning, forebyggende og rettsopplysende arbeid og rettspolitisk engasjement.

Mange minoritetskvinner har et stort udekket behov for informasjon om rettigheter og plikter i det norske samfunn. Vi ser imidlertid at gruppen "minoritetskvinner" er svært sammensatt, og at vi har behov for et omfattende samarbeid med kvinnene selv og deres ressurspersoner for å kunne gi dem den informasjon de trenger mest. Som en følge av dette startet vi i 2012 et pilotprosjekt med mer målrettet informasjon

mot ulike grupper innvandrerkvinner gjennom et «train the trainers»-opplegg kalt «Jussambassadørene».

Av evalueringene vi mottar får vi gode tilbakemeldinger på vår evne til toveis kommunikasjon, at foredragene er pedagogiske og tilpasset målgruppene, og at temaene som tas opp er relevante. Som tidligere nevnt, etterstreber vi å avholde saksmottak i etterkant av foredragene våre. På den måten kan kvinnene som ønsker det få meldt inn sin sak til JURK. Sakene tas med til kontoret og behandles etter våre ordinære saksbehandlingsrutiner. Mange kvinner vil få svar på spørsmålene sine under selve foredraget. Det er først og fremst i tilfeller hvor det er kvinner som sitter igjen med mer kompliserte saker hvor det er nødvendig å undersøke det juridiske eller innhente mer konkret informasjon for akkurat hennes situasjon, at det vil være nødvendig å behandle dette som en sak. Det kan også være fordi spørsmålet er av sensitiv karakter, eller at kvinnen har behov for partsrepresentasjon.

Kombinasjonen informasjon og saksmottak er en god måte å nå mange kvinner på, siden dette senker terskelen for å søke hjelp med egen sak. Vi får tilbakemeldinger fra innvandremiljøene på at det i tillegg er et stort behov for kompetanseheving hos ressurspersoner i disse miljøene som allerede formidler mye juss og informasjon om det norske samfunnet på morsmålet. Dette er bakgrunnen for Jussambassadørprosjektet.

6.3.2 Innføring i norsk rett

Siden 2005 har vi holdt foredrag for innvandrerkvinner om sentrale rettigheter og plikter i Norge. Foredraget dreier seg om rettigheter knyttet til ekteskap, opphold i Norge, barn, fri rettshjelp samt vold og mishandling. Opplæringen er blant annet holdt på voksenopplæringscentre, kvinnekafeer og frivilligsentraler.

Kvinnene vi har møtt er fra mange forskjellige land og har varierende botid i Norge. Språkkunnskapene er også veldig varierende, noe som er utfordrende.

I desember 2010 holdt vi vårt første skoleprosjekt for menn – i en separat gruppe. Foredraget hadde samme innhold – i tillegg til et fokus på reell likestilling mellom kjønnene. For å gi kvinnene reell mulighet til likestilling er det helt vesentlig at mennene kan være støttespillere og ikke motstandere, og JURK innser at vi også har et ansvar i denne sammenheng. Vi tilbyr derfor i noen grad foredrag for menn. Vi prioriterer likevel først og fremst kvinner, og dersom det skal holdes foredrag for både kvinner og menn velger vi helst å dele gruppene opp dersom det er mulig. Vi merker særlig på de delene av foredragene som handler om rettigheter i ekteskap, vold og mishandling, at kvinnene spør og deltar mer dersom det er rene kvinnegrupper. Dette må vi også ta hensyn til.

6.3.3 Arbeids- og diskrimineringsrett

Foredraget som omhandler diskriminering ble startet i samarbeid mellom Avdeling for kvinnerett, barnerett, likestillings – og diskrimineringsrett (KVIBALD) ved UiO, cand.jur. Tina Nordstrøm og professor Anne Hellum i 2010. Sammen utarbeidet disse et rettighetsinformasjonsprogram om diskrimineringsrett som skulle holdes for innvandrerkvinner.

Da det var vanskelig å få booket tilstrekkelig mange foredrag med temaene diskrimineringsrett, vold og mishandling, ble foredraget omarbeidet i 2011. Modulen som omhandlet diskriminering, trakassering og rasisme ble stående, mens modulen som omhandlet vold og mishandling ble erstattet med arbeidsrett.

Bakgrunnen for endringen var å gjøre foredraget mer attraktivt og å utvide foredraget innen temaer som tilhørergruppen selv har etterspurt. Modulen som omhandler vold og mishandling er fortsatt med i JURKs andre rettighetsinformasjonsprosjekt, innføring i norsk rett. Etter omleggingen ble foredraget noe lengre, og tar nå omtrent 2x45 minutter.

6.3.4 Husleierett

I 2014 ble det utviklet et nytt foredrag. Dette kom til etter at en av våre rettspolitiske arbeidsgrupper var i kontakt med Kirkens Bymisjon angående problematikken med innvandrerkvinneres svekkede muligheter på leiemarkedet. Kirkens Bymisjon holder allerede kurs for minoritetskvinner i samarbeid med Skanska, hvor det gis opplæring i hvordan ting fungerer i moderne, norske boliger, og hvilket vedlikehold som forventes av leietakere. De juridiske sidene ved leieforholdet var ikke behandlet i dette foredraget, og Kirkens Bymisjon og JURK ble enige om at JURK skulle utarbeide et foredrag om de viktigste reglene som gjelder i et leieforhold. JURKs bolig- og utlendingsrettsgruppe lagde dette foredraget, og det fungerte svært godt. Etter å ha holdt foredraget noen ganger, besluttet vi at dette skulle inngå som et av de faste foredragene vi tilbyr. Foredraget ble oppdatert i 2018. Ønsket er å kunne holde foredraget også for studenter fremover, da vi ser at dette er en gruppe som ofte opplever problemer på husleiemarkedet, og der det er behov for rettsopplæring.

6.3.5 Seksuell trakassering

I flere år har JURK arbeidet for å spre informasjon om seksuell trakassering. Vi har utarbeidet et foredrag som gir informasjon om hva seksuell trakassering er, og om hva man kan gjøre dersom man opplever seksuell trakassering. Foredraget holdes både for elever ved videregående skoler, og for fagforeninger eller ungdomspartier.

6.3.6 Vold i familien

Foredraget som heter «Vold i familien», ble første gang utviklet til Jussambassadørprosjektet. Det var et svært vellykket foredrag, og året etter søkte vi midler fra Justis til å gjennomføre enda flere foredrag til andre grupper. Det inngår nå som en del av vår faste foredragsmeny, og bestilles jevnlig. Det tar for seg temaer som hva som regnes som vold, vold i nære relasjoner og vold mot barn. Hjelpeapparatet er grundig behandlet, både politi, krisesentre og barnevern.

6.3.7 Voldtektprosjektet

Som del av det rettspolitiske arbeidet i voldtektprosjektet, er det utarbeidet et foredrag om voldtekt, som holdes blant ungdommer. Vi får gode tilbakemeldinger på foredraget, og har også valgt å holde en del foredrag sammen med Sanitetskvinnene, som har et liknende prosjekt. Vi mener at forebygging og opplæring er helt essensielt for å bekjempe seksuell vold.

6.3.8 Sosialrett

Som følge av at JURK stadig får henvendelser fra klienter om tjenester fra NAV og sosialkontor, utarbeidet vi i 2017 et nytt foredrag som gjelder nettopp hvilke rettigheter og plikter man har overfor NAV, og om hvordan man kan gå fram og hva som skal til for å motta slike ytelser. Foredraget gir også generell informasjon om saksgangen i trygde- og sosialsaker, og om hva som kan være lurt å tenke på i møtet med det offentlige. Vi opplever at mange klienter ikke forstår hvordan trygdesystemet fungerer. Foredraget gir derfor en grunnleggende innføring i dette. Foredraget inngår som et av våre standardiserte foredrag.

6.4. Jussambassadørene – et prosjekt finansiert av IMDi

I oktober 2012 avholdt vi en idédugnad for å kartlegge hvordan et «train the trainers»- opplegg for ressurspersoner i innvandremiljøene bør se ut. Vi laget en internrapport og avholdt pilotseminarer med andre informasjonsaktører.

JURK mottok midler fra IMDi i 2013 til å videreutvikle Jussambassadørprosjektet. Temaet ble satt til lover og regler om foreldres ansvar for barn, inkludert informasjon om barnevernet. Målgruppen for prosjektet er kvinner som har kommet til Norge gjennom familieinnvandring med andre enn flyktninger, og som derfor ikke har tilgang på introduksjonsordningen. De to største gruppene i denne kategorien er

ifølge SSB polske og thailandske kvinner, så vi valgte å fokusere på disse. Vi utarbeidet fullt kursmaterieell som Jussambassadørene selv kan anvende til å kurse kvinner i sine nettverk, og avholdt en seminarhelg hvor Jussambassadørene fikk opplæring i bruken av dette materialet. Prosjektet har vært svært vellykket.

I 2014 mottok vi igjen midler fra IMDi, til å videreutvikle og forbedre prosjektet. Vi reiste da på besøk til flere av Jussambassadørene for oppfølging av dem og deres nettverk. Her fikk vi se hvordan Jussambassadørene organiserte seg og arbeidet sitt. Det var en gledelig overraskelse å se at prosjektet fungerte utover all forventning. I tillegg til å holde foredraget vi har utarbeidet til dem, har flere Jussambassadører arrangert temakvelder for sine kvinnenettverk der de inviterer representanter fra ulike offentlige instanser til å drive ytterligere kursing. Dette er ideer de har fått med seg fra skoleringen og opplegget som ble gjort av JURK under opplæringshelgen.

I årene etter har Jussambassadør-prosjektet foregått etter samme formel. Vi samler Jussambassadørene til en seminarhelg i Oslo. Der får de opplæring i et tema de har vært med å velge ut. Til foredraget hører det med standardiserte Power point-presentasjoner og brosjyrer. Etter seminarhelgen sprer Jussambassadørene informasjonen vider i sine kvinnenetterverk, gjennom å holde de standardiserte foredragene og dele ut materieell.

Temaet for Jussambassadør-prosjektet i 2018 var «Retter og plikter i velferdsstaten». Foredraget ga en oversikt over de viktigste tjenestene som velferdsstaten tilbyr, og over hvilke rettigheter og plikter du har som innbygger i Norge, blant annet helserettigheter, rettigheter hos NAV, hvis du har økonomiske problemer, eller dersom du eller noen du kjenner utsettes for vold. Vi fikk tilbakemeldinger på at det var et veldig nyttig tema, som særlig er relevant for de som ikke har bodd så lenge i Norge, og som trenger hjelp til å forstå og orientere seg i velferdsstaten.

6.5 Rettighetsturné

JURK har erfart at dersom vi har oppsøkende foredragsvirksomhet, ved å reise rundt i landet og holde foredrag og ha saksmottak, fører det til at vi når flere klienter. Selv om vi ønsker å nå kvinner over hele landet, er 57 % av våre klienter bosatt i Oslo eller Akershus (2018).

Forskning viser også at det er nødvendig med oppsøkende virksomhet, for å nå de mest sårbare klientgruppene.⁸ På det grunnlag besluttet JURK at vi i løpet av høsten 2018 skulle dra på rettighetsturné for første gang på flere år. Uke 42 stengte vi hele kontoret, og alle saksbehandlere og fagrådgiver dro til fem ulike steder i landet i grupper på fem. Målet med turneen var å reise til fem ulike områder i Norge og spre rettighetsinformasjon til kvinner som kanskje ikke ellers får dekket sitt rettshjelpsbehov. Områdene vi reiste til var

---

⁸ se blant annet Thomas Mathiesen, *Retten i samfunnet* (2011)

Finnmark, Trøndelag, Stavanger, Bodø og Oslo/Akershus/Østfold. Målet var å besøke blant annet voksenopplæringssteder, krisesenter, kvinnekafeer, fengsel, videregående skoler og asylmottak. I tillegg ønsket vi å besøke Jussambassadørene, holde foredrag, ha saksmottak og dele ut brosjyrer til dem.

I tillegg arbeidet gruppene rettspolitisk på turen, blant annet ved å besøke organisasjoner som jobbet med temaer som er interessante og relevante for vår drift og vårt rettspolitiske arbeid. Vi ble også intervjuet på lokalradioer og i lokalavis. I løpet av turneen ble det holdt 23 foredrag for ulike grupper minoritetskvinner, i fengsel, på krisesenter og for elever ved videregående skoler. Der lokalene tillot det, ble det dessuten holdt saksmottak i etterkant av foredragene. De ulike gruppene hadde også stands, delte ut informasjonsmateriell om ulike rettsregler på bibliotek, kjøpesenter, skoler mm. Til sammen tok vi inn 111 nye saker i løpet av den uka vi var på turné. I tillegg fikk vi fortalt om tilbudet vårt flere nye steder, og hengt opp informasjon om vårt tilbud. Vi tror at dette kan føre til at vi også i fremtiden får flere saker fra andre deler av landet.

Rettighetsturneen var svært vellykket. Dersom vi har de økonomiske ressursene til det i 2019, ønsker vi å fortsette å ha slike turneer, slik at også kvinner som bor lengere unna vårt kontor kan få bedre kjennskap til tilbudet vårt.

7. Rettspolitisk arbeid

Det rettspolitiske arbeidet drives ut i fra de erfaringer vi får gjennom den konkrete saksbehandlingen. Vi arbeider for å få frem kvinneperspektivet – da vi ser at dette i mange tilfeller er fraværende eller svakt.

Det rettspolitiske arbeidet ivaretas blant annet gjennom utarbeidelse av høringsuttalelser til nye lovforslag, påvirkning av offentlige instanser, lobbymøter på Stortinget, deltakelse i samfunnsdebatten ved foredrag, avisinnlegg, radioprogram m.m.

Alle ansatte på JURK bidrar i det rettspolitiske arbeidet.

6.1 Rapporter

I 2015 startet arbeidet med forberedelse av en ny rapport om forholdene for kvinnelige innsatte i norske fengsler. Dette gjorde vi på bakgrunn av våre erfaringer i saksbehandlingen, der vi ser at kvinnelige innsattes tilbud når det gjelder blant annet utdanning- og fritidstilbud er vesentlig dårligere enn det for menn. I forberedelsesfasen her, har vi blant annet vært i kontakt med LDO og Sivilombudsmannen. Intervjuer med kvinnelige innsatte ble ferdigstilt i 2017, og arbeidet med å skrive rapporten satte i gang. Det

er tidligere saksbehandler på VOF, Åshild Marie Vige, som skriver rapporten. Hun bruker også tallmaterialet fra undersøkelsen til å skrive masteroppgave om samme tema. Masteroppgaven ble ferdigstilt til våren 2018, mens rapporten var ferdigskrevet til jul 2018, og lanseres januar 2019.

7.2 Høringer/Innspill til offentlige utvalg

Erfaringer JURK får gjennom saksbehandling og rettighetsinformasjonsarbeid brukes aktivt i høringsvar og innspill til offentlige utvalg. I 2018 deltok vi i 15 skriftlige høringsprosesser:

- 21.02.18 – Andreas Erichsen og Thea Austgulen skrev innspill til justiskomiteen som behandlet representantforslag 109 S (2017-2018) om å inkludere kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk i straffelovbestemmelsene om diskriminering og hatkriminalitet.
- 26.02.18 – Veronika Wiese og Thea Austgulen skrev innspill til justiskomiteen som behandlet representantforslag 79 S (2017-2018) om å tydeliggjøre at det er ulovlig å dele eller offentliggjøre bilder som er avslørende, nedverdiggende eller krenkende for den eller de som avbildes og som øker strafferammen for å spre denne typen bilder uten samtykke.
- 19.03.18 Julia Snelling, Andrea Daae og Ingeborg Fjeldstad skrev svar på høring om lob om behandling av opplysninger i kredittkortvirksomhet.
- 21.03.18 Bjørk Jonassen, Synne Børsheim, Gizem Unal, Andreas Erichsen og Ingeborg Fjeldstad skrev svar på høring om dobbel statsborgerskap med FRG
- 21.03.18 – Maria Sperre og Åse Kvisberg skrev innspill til representantforslaget Dokument 8:159 S (2017-2018) vedrørende forslag til å redusere bruken av ekstern innleie i helseforetakene.
- 20.04.18 Gizem Ünal og Vilde Tennfjord skrev svar på høring om utvidelse av åpningstidene på søndager og helligdager for personer som arbeider i varehandelnæringen.
- 23.03.18 - Maria Høydal, Julia Snellingen og Ingeborg Fjeldstad skrev innspill til representantforslaget Dokument 8:123 S (2017-2018) vedrørende forslag om endring av Straffeloven av 2005 § 316 som vil sikre at forsøk på kjøp av seksuelle tjenester skal være straffbart.
- 23.03.18 – Maria Sperre, Åse Kvisberg og Ingeborg Fjeldstad skrev innspill til representantforslag Dokument 8:166 S (2017-2018) vedrørende forslag om å utrede mulighet for å erstatte botidskravet som er knyttet til kontantstøtten med krav til språkopplæring.

- 25.05.18 – Vilde Jalleni Tennfjord og Ingeborg Fjeldstad skrev innspill representantforslag Dokument 8: 207 L (2017-2018) om å endre arbeidsmiljøloven § 1-7 for å tydeliggjøre hva som menes med utsendt arbeidstaker.
- 07.06.18 Thea Austgulen , Maria Sperre og Ingeborg Fjeldstad skrev svar på høring om aupair-ordningen- varig karantenetid i utlendingsloven § 27 b.
- 07.06.18 Vilde Tennfjord og Liv Gramer skrev svar på høring om kvinnelige fiskeres rettigheter ved graviditet.
- 05.09.18: Liv Gramer, Kristine Bråten og Ingeborg Fjeldstad skrev svar på høring om styrking av aktivitets og redegjørelsesplikten.
- 10.09.18: Veronika Wiese og Kari Werenskjold skrev svar på høring om endringer i straffeloven, herunder om foreldelsesfrister.
- 08.10.18 Thea Borkhus Gabrielsen, Julie Skjømming, Ingvild Hole og Ingeborg Fjeldstad skrev svar på høring om forslag om etablering av et lavterskeltilbud for behandling av saker om seksuell trakassering
- 14.11.18: Kristine Bråten og Liv Gramer skrev svar på høring om økt likestilling innenfor norsk film og tv-dramaproduksjon

Og 4 muntlige høringsprosesser:

- 29.01.18 – Maria Sperre og Vilde Tennfjord var på muntlig høring på Stortinget (Familie- og kulturkomiteen) om tiltak mot seksuell trakassering.
- 06.11.18: Liv Gramer og Kristine Bråten var på muntlig høring i Stortinget (Familie- og kulturkomiteen) om økt likestilling i norsk film og tv dramaproduksjon.
- 24.10.18: Gizem Unal og Melinda Karsrud deltok i budsjett høring i justiskomiteen på Stortinget.
- Thea Gabrielsen og Frøydis Patursson deltok dessuten på deputasjon i Oslo kommune i forbindelse med budsjettforslag for 2019.

7.3 FNs menneskerettighetskonvensjoner

CEDAW: JURK har i mange år spilt en viktig rolle som en av de frivillige organisasjonene som jobber tett opp mot CEDAW. Vår fagrådgiver har et særlig ansvar for oppfølging av konvensjonsarbeid, og for å være en kunnskapsbank på huset som involverer alle andre ansatte når det er mulig. Vi satt i arbeidsgruppa for den FOKUS-koordinerte skyggerapporten i 2016, representert gjennom daværende fagrådgiver, Hanna Rummelhoff,

og vi sendte deltakere til høringen av Norges etterlevelse av konvensjonsforpliktelsene i Geneve.

I 2018 har vår fagrådgiver, Ingeborg Fjeldstad, deltatt i sivilsamfunnets oppfølgingsmøter med myndighetene. 03.04.18, deltok hun i et møte med likestillingsminister Linda Hofstad Helleland om Kvinnekomiteens konkluderende observasjoner til den norske stat. Ingeborg holdt der ett innlegg om samtykkekrav i voldtektslovgivningen, forholdene for kvinner i fengsel og innstramminger i utlendingsregelverket som får uforholdsmessige, negative konsekvenser for minoritetskvinner. Ingeborg deltok dessuten 23.05.18, i et møte med familie- og kulturkomiteen på Stortinget, om oppfølging av Kvinnekomiteens konkluderende observasjoner.

Gjennom hele året, sørger vår fagrådgiver for å holde oss oppdaterte og for at vi også anvender konvensjonsforpliktelsene i våre høringssvar, der det er naturlig.

CERD: I tillegg til CEDAW, arbeider JURK med å spille inn relevante kvinneperspektiver til konvensjonsarbeid på andre konvensjoner. Ingeborg skrev i den forbindelse ett innspill til CERD skyggerapport om au pairer, aktivitets- og redegjøringsplikt i likestillings- og diskrimineringsregelverket, og om innstramminger i utlendingsretten som får negative konsekvenser for minoritetskvinner.

7.4 Rettspolitiske prosjekter

I tillegg til saksbehandlingsgruppene, deltar alle medarbeiderne i JURK i ulike rettspolitiske prosjekter. Det er stort rom for den enkelte saksbehandler til å påvirke hvilke prosjekter vi til enhver tid skal ha. Som nevnt tidligere, er det erfaringer fra saksbehandlingen som danner grunnlag for JURKs rettspolitiske engasjement. Det betyr at dersom vi opplever generelle mangler i gjeldende rett, eller at rettsregler kommer uheldig ut for våre klienter, kan vi starte nye rettspolitiske prosjekter. Målet med dette arbeidet er å belyse problemer, samt skape endring til det beste for våre klienter. Vi mener at dette arbeidet er både viktig og dessuten kostnadseffektivt, da målet er at færre skal ha behov for rettshjelp i snever forstand.

7.4.1 Samboerprosjektet

Samboerprosjektet ferdigstilte i 2017 lovforslaget og arbeidet i 2018 med å lobbe dette inn for politikerne. Prosjektgruppen har gjennomført en rekke politikermøter gjennom året, og opplever at stadig flere politikere og partier er interessert i ideen om å få på plass en samboerlov. Gruppen har også skrevet flere innlegg og gjennomførte en overrekkelse av utkast til samboerlov til politikere utenfor Stortinget. P4 dekket overrekkelsen. Det er dessuten planlagt et seminar om samboerlov på Stortinget, som vil avholdes januar 2019.

7.4.2 «Rød knapp»-kampanjen STOPP VOLD MOT KVINNER

JURK samarbeider med Islamsk Råd, Norske kvinners sanitetsforening, Reform, Virke, Krisesentersekretariatet og Den norske kirke i Rød knapp-kampanjen. Målet er at vold mot kvinner elimineres og vi jobber for nulltoleranse for vold mot kvinner.

Organisasjonene opprettet en kampanje kalt «Rød knapp»-kampanjen hvor vi har fått laget pins med røde knapper. Rødfargen skal være et blikkfang og symbolisere «kjærlighet» og «STOPP», og de fire hullene representerer kunnskapshull som vi har behov for å tette. Disse fire hullene er voldsutsattes rettigheter, forskning, hjelpetilbud og forebygging. Knappene deles ut noen ganger i løpet av hvert semester, alltid i tilknytning til den 25. i gjeldende måned (Den internasjonale dagen for avskaffelse av vold mot kvinner er den 25. november). De fleste utdelingene har foregått på Nasjonaltheateret stasjon i morgenruset.

Kampanjen har også i 2019 arrangert en faglig halvdagskonferanse den 23. november på Litteraturhuset.

7.4.3 Seksuell trakassering

JURK har arbeidet rettspolitisk mot seksuell trakassering i en årrekke, men ofte opplevd vansker med å bli hørt. I 2017, med #metoo, endret dette seg. Plutselig snakket alle om seksuell trakassering, og vi har vært opptatt med å følge debatten og å bidra med vår erfaring.

Seksuell trakasseringssgruppa har dermed deltatt mye i den offentlige debatten, og i en rekke møter med ulike aktører. JURK har også vært med å initiere en undersøkelse om seksuell trakassering blant jurister, som Juristforbundet gjennomførte i form av en medlemsundersøkelse i begynnelsen av 2018. Undersøkelsen viste at seksuell trakassering også er et problem blant jurister.

JURK har dessuten deltatt i en prosjektgruppe ved juridisk fakultet ved UiO, og bidratt til utarbeidelsen av retningslinjer for seksuell trakassering på fakultetet. De nye retningslinjene skal lanseres i 2019.

I løpet av 2018 har vi holdt flere foredrag om seksuell trakassering, både på konferanser, for foreninger og andre.

7.4.4 Menneskehandel/migrasjon

Denne prosjektgruppa ble opprettet i 2015, og har siden hatt ansvaret for JURKs rettspolitiske arbeid med menneskehandel og migrasjonsrelaterte problemer. Gruppa har særlig fokusert på au pair og prostitusjon. En av gruppas viktigste oppgaver er å holde seg oppdatert på disse temaene, og å være en kunnskapbank. I 2018 valgte vi å ha lovregulering av prostitusjon som tema på ett av våre arrangementer i forelesningsrekken om kvinneverrettslige temaer på Litteraturhuset. Vi har i løpet av 2018 hatt kontakt med mange aktører som arbeider på feltet, og har valgt å rette innsatsen mot oppholdstillatelse for kvinner utsatt for menneskehandel. Det er et problem i dag at disse kvinnene ikke får oppholdstillatelse utover det som trengs for at politiet og påtalemyndigheten skal få

anledning til å føre sak mot bakmennene. Vi har derfor utarbeidet et forslag til en lovbestemmelse som vil sørge for opphold til disse kvinnene, og har mottatt bred støtte fra andre aktører på dette forslaget. I 2019 vil vi arbeide med å lobbe forslaget inn mot politikerne.

7.4.5 Voldtektsprosjektet

JURK har gjennom prosjektet holdt foredrag på skoler og samarbeidet med andre aktører som også arbeider forebyggende mot voldtekt, som Reform og Sanitetskvinnene. JURK er tydelige på at vi ønsker et større fokus på holdningsarbeid og forebygging. Derfor retter vi arbeidet mot ungdom. Vi har holdt mange foredrag om voldtekt i 2018, og var også medarrangører på et seminar sammen med Sanitetskvinnene om voldtekt og straff.

7.4.6 Fengselsprosjektet

I 2015 startet fengselsprosjektet opp arbeidet med JURKs tredje fengselsrapport. Det er rapporter basert på undersøkelser blant kvinnelige innsatte, hvor vi ser på hvordan kvinnelige innsatte i norske fengsler har det. Innsamling av data ble gjort i 2017, og i 2018 har Åshild Marie Vige behandlet dataene. Hun har på bakgrunn av funnene skrevet sin 60-poengs masteroppgave, som også ble publisert i Kvinnerettslig skriftserie. På tampen av 2018 ferdigstilte hun også JURKs fengselsrapport, som skal lanseres i januar 2019.

7.4.1 Fri rettshjelp

Gruppen som jobber med fri rettshjelp har ansvaret for å se på den offentlige rettshjelpsordningen, samt hvordan denne henger sammen med frie rettshjelpsinstusjoner. Arbeidet i gruppa skjøt fart, da problemstillingen brått ble aktualisert i politikken ved nedsettelse av ett rettshjelpsutvalg som skal gå gjennom ordningene. Vi har spilt inn kommentarer til rettshjelpsutvalgets mandat og kandidater til å sitte i utvalget. Utvalget møttes for første gang helt i slutten av 2018, og en prioritering i tiden fremover vil være å jobbe opp mot utvalget med våre erfaringer og perspektiver.

8. Internasjonalt arbeid

JURK har i mange år drevet prosjektarbeid i Tanzania og Guatemala gjennom paraplyorganisasjonen FOKUS – Forum for kvinner og utviklingsspørsmål. Vi satte stor pris på dette arbeidet – det var mye gjensidig læring mellom samarbeidspartnerne våre i sør og oss, og organisasjonene vi samarbeidet med fikk til fantastiske ting. Dessverre har vi sett oss nødt til å avslutte vår deltakelse i prosjektene, da vi hadde vansker med å møte egenandelskravene NORAD stiller til egenfinansiering fra foreningene. Vi har videreført samarbeidet med FOKUS ved å la vår fagrådgiver tre inn i en faglig ressursgruppe for prosjektsamarbeid med land i sør, men kan dessverre ikke lenger ha egendrevne prosjekter. Prosjektene ble sagt opp sommeren 2017, med avslutning 01.01.18. Det har dermed fortsatt vært noe rapporterings- og oppgjørsarbeid i 2018. Frøydis Patursson har dessuten vært JURKs representant i styret til FOKUS i 2018.

Solidaritet med kvinner og kvinnebevegelsen verden over er viktig for JURK, og vi har i 2018 arbeidet med å finne andre måter å fortsette vårt internasjonale arbeid på. Fordi mange av tilskuddsmidlene våre er øremerket drift i Norge, vil dette aldri kunne være vårt hovedperspektiv, men det er naturlig at vi bidrar som best vi kan for å støtte kvinner og kvinnekamp i andre land.

Vi har i 2018 blitt innlemmet i et nytt EU/EØS-prosjekt drevet av Justisdepartementet, der vi inngår i en gruppe som skal ha møter i årene fremover. Temaet for prosjektet er vold mot kvinner, og første møte ble avholdt i Romania høstsemesteret 2018. Fagrådgiver og en saksbehandler reiste for å representere JURK. De snakket om JURK og om våre erfaringer i arbeid mot vold mot kvinner. Et formål med denne konferansen var å finne frem til eksempler på «best practice» på feltet. Vi vil fortsette arbeidet i denne gruppen i årene fremover, og håper det kan være et godt bidrag til kvinnekamp i EU/EØS-området.

Vi har også deltatt på møte med en delagasjon fra Litauen, hvor tre av våre saksbehandlere holdt foredrag om JURKs arbeid for kvinner som har opplevd vold i nære relasjoner.

Generelt kan nevnes at mulighetene for samarbeid med organisasjoner i EU/EØS-området er mer tilgjengelig, fordi det her finnes midler som det kan søkes på. Vi håper i fremtiden også å kunne få på plass samarbeid- og solidaritetsarbeid i andre deler av verden, der kvinner også kjemper viktige kamper.

9. Økonomi

9.1 Årsregnskap for 2018

Regnskapet viser et overskudd på kroner 336 325,20. Særlig overfor støtteyttere, er det viktig for oss å forklare hva dette overskuddet består i.

1. Vi gjorde to store kjøp i demseber. Dette er gjenstander som vi har hatt behov for lenge, men hvor vi ventet til slutten av året for å være sikre at vi hadde midlene. Disse kjøpene ble betalt, men siden de anses som langsiktige eiendeler, skal de kostnadsføres over fem år i regnskapene. Det betyr at disse summene er fordelt ut som avskrivninger gjennom de neste fem årene, og at dersom vi i disse årene bruker alle midlene vi får inn, vil vi gå i minus grunnet avskrivningene. Pengene er altså brukt, men er i mindre grad synlig i regnskapet for 2018.
  - Kroner 22421,- er betaling for to kjøleskap som vi kjøpte i desember. Disse skal avskrives over fem år.
  - Kroner 149 371,68- er betalt for nye datamaskiner. Disse skal avskrives over fem år.

Investeringene vil komme til uttrykk i våre regnskaper ved at de kostnadsføres med omtrent 30 000 kroner hvert år de neste fem årene. Dette vil være synlig ved at 171 792,68 av vår egenkapital vil synke gradvis gjennom de neste fem regnskapsårene, med omtrent kroner 30 000 hvert av årene.

2. Vi fikk inn 44 000,- i januar 2018 fra Marta Weberg og Fredrikke Tønders legat. Dette var midler vi hadde søkt om i 2017, men hvor vi ikke fikk penger før i 2018. Vi valgte likevel å gjennomføre tiltaket vi søkte midler om, selv om det innebar et underskudd på 2017-regnskapet. Når vi da fikk et tilskudd etterbetalt for deler av utgiftene, har vi valgt å beholde disse for å dekke inn noe av underskuddet fra 2017, og dermed gjenopprette noe av vår egenkapital.
3. I 2018 vant Marie Simonsen Fredrikkeprisen. Premien for dette er heder og ære, samt at vinneren får dele ut kroner 100 000,- til en valgfri organisasjon. Hun valgte å donere pengene til JURK. Pengene gjorde at vi turte å ta sjansen på flere større utgifter i 2018. Vi søkte likevel støtte til disse prosjektene, og fikk innvilget dette. Vi trengte derfor ikke å bruke selve prismidlene. Styret i JURK har et ønske om å øke JURKs egenkapital noe. En egenkapital på mellom 1,1 og 1,2 millioner, er i minste laget, og gjør at vi i liten grad tør å gjennomføre prosjekter eller påføre oss større utgifter før vi er sikre på at vi har fått dekket det inn gjennom ekstrasøknader om prosjekttilskudd. I tillegg stod vi høsten 2018 igjen i en situasjon hvor vi var foreslått med kutt i driftsstøtten for 2019. Vi valgte derfor å spare disse pengene, da det ikke er knyttet noe krav til bruken av disse. Vi kommer i utgangspunktet til å forsøke å la disse midlene forbli en del av vår egenkapital også i fremtiden, slik at vi kan ha en litt tryggere drift, og ta risikoen for å påbegynne flere prosjekter før vi er sikre på om vi innvilges prosjektmidler for disse.

Resterende sum, etter at disse postene er kroner 20 532, 52. Dette anser vi som et svært ordinært avvik fra den absolutte gullstandard: Å gå akkurat i null. Det er nærmest umulig å treffe på krona, og på et regnskap med inntekter og utgifter på mange millioner, anser vi dette

som et naturlig resultat som viser at vi har styrt godt og brukt tilskuddsmidlene våre på en forsvarlig måte gjennom året. Det er i den forbindelse også verdt å merke at vi i tillegg til offentlige tilskuddsmidler mottar annen støtte som ikke har de samme krav til bruk i løpet av kalleråret som de offentlige tilskuddsmidlene. Det er derfor naturlig å påpeke at vi har anvendt alle offentlige tilskuddsmidler vi mottok i 2018, i form av drift i løpet av året, samt investeringer i nødvendige eiendeler (kjøleskap og datamaskiner), hvor kostandene vil bli regnskapsført de kommende årene.

- **Bidragstøttere**

Vi har i 2018 mottatt drifts- eller prosjektstøtte fra Justisdepartementet, Oslo Kommune, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Advokatforeningen, Bergesenstiftelsen, Studieforbundet Solidaritet, Sanitetskvinnene, Weberg og Tønders legat, Fritt ord og Velferdstinget i Oslo og Akershus. Vi takker alle støtteyttere.

- **Konsert med Ohnesorg**

Visesangbandet Ohnesorg holder hvert år en romjulsconcert, hvor overskuddet fra konserten går til ett godt formål. I 2018 valgte de JURK som mottaker av pengene. Flere av oss som jobber her valgte å reise på konserten, og vi vil takke både for en flott concert og for penger som kommer godt med til vår drift.

- **Fredrikkeprisen til Marie Simonsen**

Fredrikkeprisen er en pris som deles ut av Sanitetskvinnene hvert år, til personer som på en fremragende måte tar opp og synliggjør saker innen Sanitetskvinnenes formål og strategiske områder. I 2018 gikk prisen til Marie Simonsen, for den måten hun har bidratt til å løfte likestillingskampen i Norge, med sin modige og tydelige stemme, sin innsikt, analyser og klokskap.

Prisvinneren får en skulptur av Sanitetskvinnenes grunnlegger, Fredrikke Marie Qvam, et diplom og 100 000 kroner som skal doneres videre. Marie Simonsen valgte å donere disse pengene til JURK.

Årsrapport 2018

Juridisk Rådgivning for Kvinner
Organisasjonsnr. 971 486 201

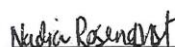
Innhold:

Årsberetning
Resultatregnskap
Balanse
Noter

Oslo 14.03.2019
Styret for Juridisk Rådgivning for Kvinner

Nadja Rosenqvist
Styreleder

Frødis Kristin Pattersson
Daglig leder

**Resultatregnskap pr 31.12.
Juridisk Rådgivning for Kvinner**

	Note	Regnskap 2018	Regnskap 2017
Driftsinntekter			
Salgsinntekt		38 886	
Annen driftsinntekt		6 567 887	7 786 494
Sum driftsinntekter		6 606 773	7 786 494
Driftskostnader			
Lønnskostnad	2	4 787 985	4 094 956
Avskrivning på varige driftsmidler og immaterielle eiendler	3	18 347	6 146
Annen driftskostnad		1 468 238	3 799 606
Sum driftskostnader		6 274 570	7 900 707
Driftsresultat		332 202	-114 213
Finansposter			
Annen finansinntekt		5 387	7 464
Annen finanskostnad		1 264	2 274
Netto finansposter		4 123	5 189
Ordinært resultat før skattekostnad		336 325	-109 024
Skattekostnad på ordinært resultat			
Ordinært resultat		336 325	-109 024
Ekstraordinære poster			
Årsresultat		336 325	-109 024
Overføringer og disponeringer			
Overført annen egenkapital		336 325	-109 024
Sum overføringer og disponeringer		336 325	-109 024

Balanse pr 31.12.
Juridisk Rådgivning for Kvinner

	Note	Regnskap 2018	Regnskap 2017
Anleggsmidler			
Driftsløsøre, inventar, verktøy, kontormaskiner og lignende		199 801	46 355
Sum varige driftsmidler	3	199 801	46 355
Sum anleggsmidler		199 801	46 355
Omløpsmidler			
Kundefordringer		4 410	6 491
Andre fordringer		25 994	54 513
Sum fordringer		30 404	61 004
Bankinnskudd, kontanter og lignende		2 484 089	1 977 603
Sum bankinnskudd, kontanter og lignende	1	2 484 089	1 977 603
Sum omløpsmidler		2 514 492	2 038 607
Sum eiendeler		2 714 293	2 084 962

Note 1 - Bankinnskudd

Bundne skattetrekkmidler innestående pr 31.12.	122 259
Skyldig skattetrekk pr 31.12	-122 156
Manglende beløp pr 31.12	103

Note 2 - Lønnskostnader mv.

	2018	2017
Lønnskostnader	4 105 648	3 518 576
Arbeidsgiveravgift	583 741	500 504
Pensjonskostnader	26 304	21 250
Andre ytelser	0	0
Sum	<u>4 715 693</u>	<u>4 040 330</u>

Selskapet har sysselsatt 16 årsverk i regnskapsåret.

Ytelser til ledende personer

	Lønn	Pensjonskostnader	Andre ytelser
Daglig leder	485 239	0	4 026
Sum	<u>485 239</u>	<u>0</u>	<u>4 026</u>

Opplysning om obligatorisk tjenstepensjon

Foretaket er pliktig til å ha tjenstepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenstepensjon, og det er etablert ordning som oppfyller kravene i DnB.

Revisor

	2018	2017
Kostnadsført til revisjon	26 250	28 125
Kostnadsført for andre tjenester	0	0
Sum	<u>26 250</u>	<u>28 125</u>

Beløpene er angitt inklusiv merverdiavgift.

Balanse pr 31.12.
Juridisk Rådgivning for Kvinner

	Note	Regnskap 2018	Regnskap 2017
Egenkapital			
Annen egenkapital		1 504 161	1 167 836
Sum opptjent egenkapital		1 504 161	1 167 836
Sum egenkapital	4	1 504 161	1 167 836
Gjeld			
Leverandørgjeld		425 141	215 741
Skyldige offentlige avgifter		285 766	244 183
Annen kortsiktig gjeld		499 224	457 201
Sum kortsiktig gjeld		1 210 132	917 126
Sum gjeld		1 210 132	917 126
Sum egenkapital og gjeld		2 714 293	2 084 962

Oslo 31.12.2018/14.03.2019
Juridisk Rådgivning for Kvinner

Nadja Rosenqvist
Styreleder

Frøydis Kristin Pattursson

Total
Revisjon DA

Kongensgate 21, 4. etg.
1530 Moss
Tlf. 69 20 42 40
post@totalrevisjon.no
www.totalrevisjon.no

JURK

Arbinsgate 7

0253 Oslo

Att: daglig leder

Regnskapet 2018 - Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK)

Vi har foretatt en begrenset gjennomgang av hovedregnskapet til JURK pr 31.12. 2018 , som viser ett overskudd på kr. 336 325,-.

Regnskapet består av resultatregnskap, balanse og noter.

Regnskapet er ivaretatt av autorisert regnskapsfører; Vekstra Elevrum SA .

Vår oppfatning er at regnskapet er ivaretatt og avstemt på en tilfredstillende måte, og er i samsvar med gjeldene lover og forskrifter.

Innberetningspliktige lønnsforhold er tilfredstillende ivaretatt og avstemt mot regnskapet.

Vi gjør oppmerksom på at JURK har klientmidler , og vi forutsetter at daglig leder og styret kjenner til reglene om betrodde midler og kontrollopplegget vedrørende dette, som følger av advokatforskriften.

Dette til orientering.

Moss, den 25 april 2019

Med vennlig hilsen

Total Revisjon DA

Ole-Petter Brevold

---

*Medlemmer av revisorforeningen:
Randi Anette Klemsdal, Inger Johanne Roer Andersen, Ole-Petter Brevold*